

SZAKDOLGOZAT

KRISTÓF LAURA

Vidékfejlesztési Agrármérnök

Gödöllő

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztési Agrármérnök Szak

**Az Alföldi kamillavirágzat területi folyamatokra
gyakorolt hatása**

Belső konzulens: Némediné Dr. Kollár Kitti
egyetemi docens

Készítette: **Kristóf Laura**
G0BNZK
nappali tagozat

Intézet/Tanszék: Vidékfejlesztési és Fenntartható
Gazdasági Intézet
Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Gödöllő

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1. Hungarikumok	4
2.1.1 Hungarikum védjegy	6
2.1.2 Hungarikum Bizottság	8
2.1.3 Hungarikumok gyűjteménye napjainkban	9
2.2. Alföldi kamillavirágzat bemutatása	12
2.2.1 Gyógynövények alapvető ismeretei	12
2.2.2 A kamilla botanikai leírása	17
2.2.3 Termőhely	19
2.2.4 Az Alföldi kamillavirágzat kiemelkedő előnyei hatóanyag tekintetében	21
2.2.5 A kamilla jótékony hatása	22
2.2.6 A kamilla gasztronómiai felhasználása	24
3. Saját vizsgálat	26
3.1 Kutatási célok, hipotézisek	26
3.2 Primer kutatás eredményei	27
3.2.1 Interjúk bemutatása	27
3.2.2 Kérdőív elemzése	30
3.3 Szekunder kutatás eredményei	40
3.4 Következtetések, javaslatok	46
4. Összefoglalás	50
5. Irodalomjegyzék	52
6. Mellékletek	56
7. Függelékek	64

1. Bevezetés

Magyarország **sokszínű örökséggel** rendelkezik, melyben kiemelkedő szerepet játszanak a hungarikumok. Ezek az egyedülálló értékek képzik a magyar nép szívét és lelkét, egyben szorosan összekapcsolódnak az ország területi sokszínűségével is. A hungarikumok, olyan értékeket foglalnak magukban, melyekre minden magyar büszke lehet, és amelyek hozzájárulnak az ország identitásának erősítéséhez. A magyarországi hungarikumok gazdagsága lenyűgöző, legyen szó gasztronómiáról, népművészetről vagy éppen természeti kincsekről. Fontos cél, ezek összegyűjtése, védelme, dokumentációja. Elengedhetetlen, hogy a nemzeti értékeinket tudatosítsuk a felnövekvő nemzedék és generáció számára, hogy széles körben megismerjék idehaza és megismertessék külföldön is, ezzel hozzájárulhatnak a belföldi turizmus erősítéséhez is.

A hungarikumokkal bővebben **Regionális gazdaságtan** tárgy keretein belül ismerkedtem meg, ahol feladatunk volt egy általunk választott hungarikumról kutatómunkát készíteni. Napjainkban a gyógynövények iránt ismét nagy az érdeklődés. Az elmúlt két évszázadban a gyógyszergyártás hatására eltűnni látszódt az évezredes tudás, melyet még ükszüelőink ismertek és alkalmaztak a mindennapjaikban. A **gyógynövényekről** számos kiadvány készült, amelyek ismét széles körben népszerűvé tették a természetes gyógyszereket. Azért választottam szakdolgozatom témájának az **Alföldi kamillavirágzatot**, mert számomra jelentős szereppel bír ez a gyógynövény, mely nem csupán a föld természetes szépségét jelképezi, hanem az évezredes hagyományok és gyógyító praktikák részét is egyben. A dolgozat elkészítése során mélyebben megismertem ezt a növényt. Az érdeklődésem különösen a felhasználására és hatásaira irányult, kíváncsi voltam arra, hogy mennyire elterjedt az Alföldi kamilla használata, és milyen jótékony hatásai vannak. Érdekelt, hogy milyen mértékben fordul elő a kamilla a háztartásokban és milyen célokra alkalmazzák az emberek. Termesztésével napjainkban már az egész ország területén foglalkoznak vele. Ez a magyar gyógynövény belföldön és külföldön is egyaránt elismert. Az élelmiszer, a kozmetika és vegyipar egyre több természetes alapanyagokat használ fel termékeiben, ezért a kamilla iránti kereslet egyre növekszik (agroinform.hu).

A dolgozatom első részében bemutatom, hogy mi is a hungarikum. Meghatározom és definiálom a fogalmát, jelentőségét, törvényi szabályozását és feltételeit, felvázolom a hungarikummá válás piramisát.

A továbbiakban az Alföldi kamillavirágzattal, mint hungarikummal foglalkozom. Bővebben kívánom kifejteni a régi nép által használatos gyógymódjait és gyógyhatását, a gasztronómiában való felhasználását. Miért is **egyedi** az Alföldi kamilla, mikortól lett hungarikum. Miben tér el a vadon nőtt virág a termesztett változattól. Hogyan történik a begyűjtésük, feldolgozásuk, tárolásuk. Van-e nagyüzemi termesztés, vagy csak családi vállalkozások vannak. Primer kutatásaim során kitérek - személyes beszélgetések alkalmával és kérdőívek kitöltésével - a vadon gyűjtők véleményére a friss hazai lehetőségek kiaknázásáról. Hogyan látják ennek az ágazatnak a fejlődését a továbbiakban, hogy vannak- e újabb külföldi piaci lehetőségek az értékesítésre. Szekunder kutatásaim alapja a tudományos publikációk és cikkek, valamint az időközben hozott kormányzati rendelkezések.

Szakedolgozatommal azokat szeretném segíteni, akik érdeklődnek a növények és azokból előállított készítmények iránt, hogy az Alföldi kamillavirágot is teljeskörűen megismerjék, illetve azokkal megismertetni, akik nem rendelkeznek részletesebb információval a gyógynövény tekintetében.

2. Szakirodalmi áttekintés

A szakirodalmi áttekintésben először a hungarikumok létrejöttének folyamatát és jelentőségét mutatom be. Ezen belül külön figyelmet fordítok az Alföldi kamillavirágzatra, amely kiemelkedő minőségével és jellegzetes tulajdonságaival egyike a magyarországi hungarikumoknak. Részletezem a gyógynövények hagyományos és tudományos ismeretét, különös tekintettel a kamillára, amely Magyarországon évszázadok óta ismert és széles körben alkalmazott gyógynövény. Bemutatom a kamilla termőhelyének, az Alföld sajátos környezeti tényezőinek szerepét, amelyek az itt termő kamilla kiemelkedő minőségéhez járulnak hozzá. Továbbá elemzem a kamilla jótékony hatásait, egészségügyi alkalmazási lehetőségeit. Végezetül pedig kitérek arra, hogy a kamilla hogyan vált a gasztronómia területén is népszerű alapanyaggá.

2.1. Hungarikumok

A hungarikummá válás nem egy díjat vagy elismerést jelent, és a hungarikum nem a „kiváló áruk fóruma” címkével ellátott termékek egyike. Mélyebb értelmet jelent, hiszen a magyar nemzet egyedi karakterének és kultúrájának megtestesülését keressük. Miközben fontos, hogy a Hungarikumok Gyűjteményében és a Magyar Értéktárban szereplő tárgyak nemzetközi elismerésben részesüljenek, elengedhetetlen, hogy felismerjük a Hungarikummá válás különbségét és jelentőségét (Tózsá, et al., 2021).

A magyar Országgyűlés **2012. április 2-án** egyhangúlag, mind az öt párt támogatásával elfogadta a hungarikumtörvényt. A törvény célja, hogy keretet teremtsen a magyar nemzet kulturálisan jelentős értékeinek azonosítására, rendszerezésére és nyilvántartására. Lehetővé teszi továbbá ezen értékek népszerűsítését, megőrzését és védelmét. A Vidékfejlesztési Minisztérium vezető szerepet vállalt a törvény kidolgozásában, figyelembe véve a társadalmi szervezetek, civil társadalmi csoportok, tudományos intézmények és néprajzosok észrevételeit, és beépítve javaslataikat a törvény szövegébe (Tózsá, et al., 2021).

2012. július 1 -jén lépett hatályba a hungarikumtörvény, amely a következőképpen határozza meg a hungarikum fogalmát:

*"A **hungarikum** egy olyan kifejezés, amely az osztályozási és nyilvántartási rendszerben különleges értékkel és jelentőséggel bír. A magyar nemzet legmagasabb szintű teljesítményét képviseli, amelyet egyedisége, különlegessége és minősége jellemez." (2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról, net.jogtar.hu)*

Hogyan történik a hungarikummá válás folyamata?

A Nemzeti Értékpiramis alulról felfelé irányuló megközelítését alkalmazva, mint ahogy az 1. ábrán látható, az egyéneknek lehetőségük van arra, hogy egy űrlap kitöltésével javaslatot tegyenek az alapvető értékek listájára felveendő értékre. Elfogadás esetén a nemzeti értéket a Hungarikum Bizottságnak javasolhatják a Kiváló Nemzeti Értékek Magyar Értéktárába való felvételre. Ha a döntés pozitív, akkor a Hungarikum Gyűjtemény részévé válhat (Vida, 2021). A törvény elsődleges célja az volt, hogy egy világos és szervezett rendszert hozzon létre, ahol minden értéket megfelelően el lehet ismerni. E cél érdekében létrehozták a "nemzeti értékpiramist," amely három különböző szintből áll. A piramis alján a helyi (települési, regionális, megyei, ágazati, határon túli magyar) értéktárak állnak, követve a szubszidiaritás elvét, amely szerint a döntéseket a legalacsonyabb szinten kell meghozni, a legmegfelelőbb ismeretekkel. A törvény fontos keretet biztosít a közösségek számára az értékfeltárásban való részvételhez, de nem jelent kötelezettséget (net.jogtar.hu). A helyi értéktárakat és értéktárbizottságokat az önkormányzatok önkéntesen hozhatják létre. A törvény azt is lehetővé teszi az önkormányzatok számára, hogy a nemzeti kincsek azonosítását és kezelését a településen, régióban vagy megyében más szervezetekre bízzák. A helyi értéktárbizottságok döntései határozzák meg a helyi területen szereplő örökség nemzeti értékét. A Hungarikum Bizottság (HB) felelős az értékpiramisban való feljebb lépésről szóló döntés meghozataláért, 7 ágazati bizottság segítségével. A 21 tagú bizottságot, amelynek elnöke a mindenkori agrárpolitikáért felelős miniszter, a Hungarikum törvény határozza meg (Tózsá, et al., 2021).

1. ábra Nemzeti Értékpiramis

Forrás: hungarikum.hu, 2012 alapján, saját szerkesztés 2024

2.1.1 Hungarikum védjegy

A Hungarikum védjegy fő célja a Hungarikum mozgalom által megjelölt értékek elismerése. A Hungarikum védjegy - a tanúsító védjegyekkel ellentétben - nem garantálja az általa képviselt termék vagy szolgáltatás minőségét. A védjegy a Hungarikum Bizottság törekvéseinek szimbolizálására és a Hungarikumok Gyűjteményében szereplő hungarikumok képviselőire szolgál a jogszabályoknak megfelelően. A Hungarikum védjegy használatának engedélyezése a Magyar Nemzeti Értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény alapján a Földművelésügyi Minisztérium, mai nevén Agrárminisztérium hatáskörébe tartozik (net.jogtar.hu). Ezt az engedélyt olyan személyek vagy szervezetek kapják meg, akik vagy amelyek a Hungarikum fenntartásáért vagy megőrzéséért felelősek. A Hungarikum védjegy bejelentése és használata díjmentes. A védjegy engedély nélküli használata vagy a védjegy használatára vonatkozó megállapodás megszegése esetén a Földművelésügyi Minisztérium jogosult a jogsértés miatt jogi lépéseket tenni (Tózsá, et al., 2021).

2. ábra Hungarikum védjegy szimbóluma

Forrás: hungarikum.hu, 2012 alapján, saját szerkesztés

A védjegy formaterve a 2. ábra szerint egy stilizált korona alakot ábrázol, amely a magyar nemzeti színeket és a Szent Korona jelképes motívumait jeleníti meg. A védjegy alapja fehér, amely meghatározza a háttérszínt, és keret nélküli megjelenést biztosít a koronamintának. A korona felső részét egy ívelt vonal alkotja, amely balról jobbra fut ki, és élénk piros színnel van megrajzolva, a magyar zászló első színét jelképezve. Ezzel összhangban az alsó részen egy zöld színű, szintén ívelt, dinamikus spirális vonal látható, amely szintén balról jobbra fut, majd visszahajlik, a magyar zászló harmadik színére utalva. A piros és zöld ívek között a fehér sáv található, amelyet maga az alap fehérsége jelenít meg, ezzel kiemelve a központi koronaformát. A koronaforma felső, középső részén egy piros színű kereszt található, amely enyhén balra dől, ezzel idézve meg a Szent Koronán található ferde keresztet, amely a történelmi magyar jelképet idézi. A védjegy alsó részén az abroncsnak formát a **HUNGARIKUM** felirat tölti ki, amely

megfelelő nagybetűkkel van szedve. A felirat két részre tagolódik: a „HUN” szó piros színnel van kiemelve, míg a „GARIKUM” szó zöld színű, így tükrözve a magyar zászló színeit. Az egész felirat vastag, markáns betűtípussal van megjelenítve, amely stabilitást és erőt sugall, továbbá méltóságteljesen keretezi a koronamotívumot, összhangban a nemzeti jelképpel. Ez a védjegy nemcsak vizuális tisztelgés a magyar nemzet jelképei előtt, hanem hordozza is a hungarikumok különleges értékét, amely az ország kulturális és történelmi örökségének fontos része (hungarikum.hu).

A védjegy jelképrendszere mélyebb jelentéssel bír, amely több réteget és dimenziót is magában foglal. Az első szembetűnő elem a magyar nemzeti színek (piros, fehér és zöld), amelyek önmagukban is jelentőségteljes szimbólumok: a piros az erőt jelképezi, a fehér a hűséget, míg a zöld a reményt szimbolizálja. Ezek a színek nemcsak a magyar nemzet egységét fejezik ki, hanem mindjárt üzenetet is hordoznak a magyarság identitásáról és jövőbe vetett hitéről. Különösen fontos elem a Szent Korona ábrázolása, amely a magyar államiság és függetlenség jelképe.

A Szent Korona évszázadok óta a magyar nemzeti függetlenség és az állami folytonosság megtestesítője, ami mindig egységet teremt a múlt és a jelen között. Ez a jelkép arra emlékeztet, hogy a magyar államiság hosszú időre nyúlik vissza, és kiemeli a nemzeti örökségünk időtlen jelentőségét. Az ornamentikus spirálvonal, amely a logó egyik központi eleme, szintén mély szimbolikával rendelkezik. Ez a magyar motívum nemcsak a hagyományos művészetben és kultúrában jelent meg, hanem a teremtő erőt és az örök fejlődést is jelképezi. A spirál a ciklikus folytonosság szimbóluma, amely arra utal, hogy a fejlődés és a megújulás állandó és soha véget nem érő folyamat (Vida, 2021). A biológiai modellek gyakran spirál formában ábrázolják az élet kialakulását és fejlődését, hiszen ez az alakzat szimbolizálja az energia egyik legfontosabb megjelenési formáját. Gondoljunk csak az RNS-DNS molekulák spirális struktúrájára, az élet alapvető építőköveire, vagy a galaxisokra, amelyek szintén spirális alakzatokban rendeződnek. Ez a spirálvonal tehát az élet különböző szintjein visszaköszön, és az örök változás és fejlődés természetes részét képezi. A dinamikus, előretörő vonalvezetés piros ív egy másik fontos motívum, amely nemcsak esztétikai funkcióval bír, hanem a Kárpát-medence magyar értékeire és kulturális örökségére is utal. A Kárpátok hegyláncainak vonulata szimbolikusan jelenik meg ebben a motívumban, amely az egykor határokon túlnyúló magyar kultúra és értékek természetes egységét sugallja. Ezzel a piros ív motívuma emlékeztet minket a nemzeti összetartozás fontosságára, amely nem korlátozódik a jelenlegi államhatárokra, hanem kiterjed a magyar történelem, kultúra és értékek szélesebb spektrumára. Ez a jelképrendszer kifejezi a magyar múlt, jelen és jövő egységét, valamint azt a mély összetartozást, amelyet a magyarság

a világ minden részén érezhet. Az Alföldi kamillavirágzat hungarikum státusza is az örökségbe illeszkedik, amely a magyar nemzeti értékek megőrzését és továbbadását szolgálja, függetlenül az országhatároktól (hungarikum.hu).

2.1.2 Hungarikum Bizottság

2012-ben a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló XXX. törvény (net.jogtar.hu) révén létrejött a **Hungarikum Bizottság**, 2012 tavaszán a Parlament alapos konzultációt és széles körű előkészítést követően törvényt fogadott el. Ez a törvény tartalmazza a Magyar Örökségvédelmi Bizottság létrehozását és feladatait, amelyet a vidékfejlesztési és vidékfejlesztési miniszter felügyel. A Bizottság tagjait a törvényben körvonalazott kijelölt miniszterek és szervezetek nevezik ki. A Bizottság titkárságaként a Földművelésügyi Minisztérium Hungarikumokért Felelős Főosztálya működik.

A Hungarikum Bizottság **2012. október 18-án alakult meg**, és különböző szakmai feladatok vállalásával kezdte meg törvényi kötelezettségeinek teljesítését, a jelképét a 3. ábra tartalmazza. Ezek a feladatok többek között a Magyar Értéktár összeállítására és a hungarikumok gyűjtésére terjednek ki. Az önkormányzati vagyontárgyakat az önkormányzati vagyonyilvántartásokban tartják nyilván, amelyeket általában a helyi önkormányzatok felügyelnek. Hasonlóképpen, az önkormányzati vagyonyjegyzékek mintájára megyei értéktárakat hoztak létre a megyei jelentőségű értékekről. Emellett léteznek külföldi települések és nemzetiségek értéktárai is. A nem konkrét területhez kötött értékeket az illetékes minisztériumok által kezelt ágazati címtárakban gyűjtik össze (hungarikum.kormany.hu).

3. ábra Hungarikum Bizottság szimbóluma

Forrás: hungarikum.hu, 2012 alapján, saját szerkesztés 2024

Minden bizottságnak legalább tíz tagból kell állnia, és minden részterületet legalább két tagnak kell képviselnie, akik ötéves időtartamra hivatottak. A tagok között lehetnek közigazgatási tisztviselők, polgármesterek, egyetemi tanárok, múzeumi és levéltári szakértők, kutatók, kézművesek, gasztronómiai szakértők, sportolók és más, az adott területen dolgozó szakemberek. A bizottságoknak lehetőségük van arra, hogy szükség esetén független szakértőket vonjanak be feladataik ellátásához. Ezeket a szakértőket felkérhetik, hogy vegyenek részt a HB ülésein, és lehetőséget kapnak arra, hogy véleményt nyilvánítsanak (hungarikum.hu).

2.1.3 Hungarikumok gyűjteménye napjainkban

Magyarország hivatalosan **92 hungarikumot** tartalmazó gyűjteménye sokszínű és gazdag kulturális, történelmi és gasztronómiai örökséget képvisel.

A Hungarikum Gyűjtemény a magyarok által létrehozott szellemi, kulturális és tárgyi alkotások válogatott válogatásából áll, amely a magyar kultúra legmagasabb szintű teljesítményeit képviseli egyedi jellegzetességeivel, különlegességével és minőségével. A Hungarikum Bizottság a beérkezett javaslatok alapján dönt arról, hogy mi kerüljön be a gyűjteménybe. Ezek a hungarikumok kiemelkedő fontossággal bírnak nemcsak a magyar identitás megőrzése és bemutatása szempontjából, hanem világszerte is értékes kulturális és turisztikai vonzerőt jelentenek. A gyűjtemény változatossága és gazdagsága által kifejezi Magyarország sokszínűségét és értékeit a világ számára.

Az agrár- és élelmiszergazdaság területén Magyarország egyedi és gazdag kínálattal rendelkezik. A pálinka és törkölypálinka, mint hagyományos italok, képviselik az ország ízletes és hagyományos italkultúráját. A kolbászok, mint például a Csabai, Gyulai és Debreceni változatok, híresek a kiváló minőségű húsról és ízükről. A Tokaji aszú, a világhírű édesbor, különleges szőlőfajtákból készül a Tokaji borvidéken, és képviseli a magyar borászati hagyományokat. A hízott libából készült termékek és a magyar szürke szarvasmarha húsa az ország gasztronómiai gazdagságát tükrözik. A fűszerpaprikák, mint a Kalocsai és Szegedi változatok, az ételkészítés nélkülözhetetlen részei, míg az Alföldi kamillavirágzat gyógynövényként és teaformában is népszerű. Magyar akác és akácméz, valamint a Makói hagyma és Szentesi paprika a magyar föld termékeinek sokszínűségét mutatják be. A pezsgő és a spritzer, mint italok, gyakran fogyasztottak ünnepeken és ünnepségeken. A kürtőskalács, a Piros Arany és Erős Pista fűszerpárok az édességek és fűszerek világát gazdagítják. Minden elem egyedülálló módon képviseli Magyarország gazdag kulináris és agrárörökségét.

Az egészség és életmód területein Magyarország számos értékes és egyedi hagyományt és innovációt képvisel. A Béres Csepp és Béres Csepp Extra népszerű táplálékkiegészítők, melyek híresek immunrendszer erősítő hatásukról, összetételükről. Az ILCSI Szépítő Fűvek natúrkozmetikai termékei pedig a természetes szépségápolás és bőrápolás terén kínálnak kiváló minőségű megoldásokat.

A Magyar Védőnői Szolgálat, mint nemzetközileg is egyedülálló intézmény, hosszú évtizedek óta nyújt szakszerű és hiteles egészségügyi ellátást a kismamáknak és az újszülötteknek.

A Hévízi-tó és a tradicionális hévízi gyógyászat az ország egyik legismertebb gyógyfürdője, mely különleges termálvizével és iszapkezeléseivel segíti a betegek gyógyulását és regenerálódását. Kabay János életműve, az Alkaloida gyógyszergyár alapítója, kiemelkedő jelentőségű az ország gyógyszeriparának fejlődésében és a gyógyszerellátás terén.

Az épített környezet terén Torockó épített öröksége egyedülálló értékeket képvisel, mely a régióban és a világban is kiemelkedő.

Az ipari és műszaki megoldások szakterén KÜRT adatmentés vezető szerepet tölt be az adatmentés és az adatbiztonság területén, míg a Zsolnay porcelán és kerámia hagyományos és innovatív művészeti alkotásokkal gazdagítja az iparművészet világát. Neumann János életműve az informatika és számítógépek terén elismerést érdemel, hiszen világszerte meghatározó alakja az informatikai fejlődésnek és technológiai újításoknak. Ezek az elemek egyaránt fontosak. Magyarország kulturális és technológiai örökségében, és hozzájárulnak az ország nemzetközi hírnevének erősítéséhez.

A kulturális örökség területén Magyarország büszkélkedhet sokszínű és gazdag hagyományokkal és kulturális értékekkel. A táncház módszer, mint a szellemi és kulturális örökség átörökítésének magyar modellje, kulcsszerepet játszik a néptánc és népzene megőrzésében és továbbadásában. A Mohácsi busójárás, mint maszkos télűző szokás, egyedülálló hagyomány, melyet minden évben ünnepelnek a téli időszak végén. A solymászat, mint élő emberi örökség, hagyományos vadászati módszer, amely a magyar kultúrában mély gyökerekkel rendelkezik. A matyó népművészet, különösen a hímzéskultúra, gazdag és színes része a magyar kulturális örökségnek, melyet a matyó népesség évszázadok óta ápol és továbbad. Budapest, beleértve a Duna-partokat, a Budai Várnegyed és az Andrássy utat, gazdag történelmi és kulturális emlékeket hordoz magában, és fontos része Magyarország kulturális örökségének. Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park és a Puszta, természeti és kulturális látnivalókban gazdag területek, melyek egyaránt fontosak a hagyományörzésben és a turizmusban. A Tokaji történelmi borvidék kultúrája, a Herendi porcelán, a magyar operett és a Kassai-féle lovasíjász

módszer mind kiemelkedő részei a magyar kulturális örökségnek, és hozzájárulnak az ország kulturális gazdagságához és nemzetközi hírnevéhez. A magyar tanya, mint a vidéki élet egy jellegzetes jelképe, hagyományosan fontos szerepet játszott Magyarország gazdasági és kulturális életében. A magyar huszárok, mint katonai egységek, a magyar hadtörténelem fontos részét képezik, és ikonikus alakjai a magyar történelemnek.

A Magyar Pálos Rend, egy hagyományos szerzetesrend, mély vallási és kulturális hagyományokkal rendelkezik, és hozzájárul a magyar vallási sokszínűséghez és kulturális identitáshoz. A Hollóházi porcelán, a Csíksomlyói pünkösdi búcsú és kegyhely, valamint a Máriapócsi Nemzeti Kegyhely mind fontos vallási és kulturális jelképek, amelyek meghatározzák a magyar nép hitét és hagyományait. A magyar népmesék rajzfilmsorozat szórakoztató módon örökíti meg a magyar népmesék gazdag és színes világát a következő generációk számára. A vallásszabadság törvénye, a karikás ostor, a magyar cifraszűr és a hagyományos fejfák mind részei a magyar kulturális örökségnek, és hozzájárulnak az ország történelmi és kulturális sokszínűségéhez. A Felső-Tisza-vidéki beregi keresztaszemes hímzés, a Höveji csipke és a székelykapu pedig példák a magyar kézművesség és hagyományörzés fontosságára és gazdagságára. A Füredi Anna-bál egy hagyományos társadalmi esemény, mely a balatoni régió kulturális életének fontos részét képezi.

A sport ágazatában Puskás Ferenc világszerte ismert és elismert labdarúgóként emlékezetes teljesítményeket nyújtott, és kiemelkedő alakja a futballtörténelemnek. A klasszikus magyar szablyavívás hagyománya hozzájárul a magyar sportkultúra gazdagságához és örökségéhez, míg a Teqball, mint sport egy új és innovatív játék, amelyet világszerte egyre nagyobb népszerűség övez.

A természeti környezet terén az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai lenyűgöző természeti csodák, melyek fontos szerepet játszanak a turizmusban és a természetvédelemben. A kaptárkövek és a bükkaljai kőkultúra régi és egyedülálló példái a kőfaragásnak, a természet és ember közötti kapcsolatnak.

A Tiszavirág és tiszavirágzás látványos természeti jelenségek, melyek vonzzák a turistákat és a természetkedvelőket egyaránt.

A turizmus és vendéglátás terén a Karcagi birkapörkölt, a Gundel örökség és a Gundel Étterem, valamint a Bajai halászlé és a Tiszai halászlé mind hozzájárulnak a magyar gasztronómia hírnevéhez és gazdagságához. A magyar gulyásleves, a Dobostorta, a Pozsonyi kifli és a lángos pedig ikonikus ételek, melyek a magyar konyha elengedhetetlen részei (hungarikum.hu).

A hungarikumok és a nemzeti értékek nemcsak örökségünk megőrzése, hanem nemzeti identitásunk meghatározása szempontjából is kulcsfontosságúak számunkra - jelentette ki Nagy István agrárminiszter **2024. június 18-án**. A kijelentés a Hungarikum Bizottság ülésén hangzott el, ahol a minisztérium tájékoztatása szerint **három új elemmel** bővült a Hungarikum Gyűjtemény. Három új tétel, amely bekerült a hungarikumok közé: a ló vontatta **kocsi**, egy magyar találmány, amely 500 éve javítja a közlekedés kényelmét és sebességét. A karácsonyi ünnepek elengedhetetlen része a **szaloncukor**, és a 19. század óta a magyar cukrász- és édességipar kiemelkedő terméke. Emellett a kollekcióban mostantól megtalálható a Hatvanból származó **Aranyfácán sűrített paradicsom**, amely egy világszerte elismert termék, és kizárólag magyar földön termesztett paradicsomból készül (infostart.hu).

2.2 Alföldi kamillavirágzat bemutatása

Ebben a fejezetben szeretném bemutatni a gyógynövények világát, azok történetét és fogalmát. Írásomban szó lesz a gyógynövények hagyományos gyűjtési és szárítási módszereiről, valamint a kialakult termőterületekről, különösen az Alföld jellegzetes vidékeiről. Részletesen kitérek a kamilla, mint az egyik legismertebb gyógynövény bemutatására: jótékony hatásaira, termőhelyére, valamint az előnyeire. Végül a kamilla gasztronómiai felhasználási lehetőségeit is ismertetem, kiemelve annak szerepét a modern konyhában és ételekben.

2.2.1 Gyógynövények alapvető ismeretei

A különféle növények gyógyító tulajdonságainak ismerete jelentős tekintéllyel ruházta fel azokat, akik használták őket és a gyógynövény gyógyászattal foglalkozók gyakran vallási vagy spirituális személyiségek voltak. Hagyományos hiedelem, hogy a gyógymód a természetben van. Fontos azonban megjegyezni, hogy nem minden fa és növény rendelkezik gyógyító tulajdonságokkal. A korai emberek az élelemszerzés során kezdték felfedezni, hogy mely növényeket lehet gyógyításra hasznosítani. Az így megszerzett tudás aztán generációkon keresztül öröklődött, és az új felfedezésekkel bővült. A történelem során az emberek megfigyelték az állatokat, hogy megértsék a növények gyógyító tulajdonságait, ez a gyakorlat az ókorig nyúlik vissza, és különösen a háborús időszakokban volt elterjedt. Megfigyelték, hogy a beteg állatok gyakran találtak enyhülést bizonyos növények fogyasztása után. Indiában a növényismeret össze fonódott a vallási tanításokkal, és a gyógynövények voltak a gyógyítás

kizárólagos eszközei. Így alakultak ki a legkorábbi mítoszok az orvostudomány körül, amelyek a vallási istentisztelet szerves részévé váltak. Az ókorban az egyiptomiak a gyógyítás egyik legfontosabb elemeként használták a növényeket. A 16. században **Melius Juhász Péter** volt a magyar gyógynövény irodalom úttörője, aki könyveiben dokumentálta a különböző fák és gyógynövények nevét és felhasználását (Rápóti – Romváry, 1974).

Az ókori Görögországban a növénylopás súlyos bűncselekménynek számított, gyilkossággal vagy a szent templomok kifosztásával volt egyenrangú, halállal volt büntethető. A gyógynövények használata, az úgynevezett fitoterápia, a gyógyítási gyakorlatuk egyik legfontosabb eleme volt. **Hippokratész**, a híres görög orvos, akit széles körben a botanika, az orvostudomány és a gyógyszerészet megalapítójaként tartanak számon. Az ókori görög orvoslás másik kiemelkedő alakja **Dioszkoridész** volt, aki az első átfogó könyvet írta a gyógynövényekről, amely évszázadokon át, egészen a 17. századig alapvető hivatkozási alap maradt. **Galenus**, egy ókori római orvos, széles körű ismeretekkel rendelkezett a gyógynövényekről. Hitt abban, hogy a növényeket természetes élőhelyükön kell felkutatni, megfigyelni és lehetőség szerint kézzel gyűjteni. Ezeket a növényeket különböző gyógyászati készítmények, többek között tinktúrák, kivonatok és kenőcsök készítéséhez használta fel. A középkorban a gyógynövényekkel kapcsolatos ismeretek folyamatosan fejlődtek és bővültek. Nagy Károly frank király elrendelte a növények termesztését. A kolostorok és zárdák körül a zöldség- és konyhakertek mellett külön helyeket jelöltek ki a gyógynövények termesztésére. Az apácákra és szerzetesekre bízta a gyógyító feladatokat a közösségeiken belül. A növények hatóanyagait először a 19. század elején fedezték fel és nyerték ki. Ebben az időben a papaverint a mákból, az inulint pedig az armerikus gyökérből nyerték ki. Az aszpirin alapanyagát, a szalicilsavat a fehér fűzből nyerték, és először 1860-ban szintetizálták laboratóriumban, ami a modern gyógyszerészet kezdetét jelentette. Ennek ellenére a gyógynövény gyógyászat, vagy fitoterápia továbbra is jelentős szerepet játszik az orvostudományban (Lopes-Szabó – Szabó, 2008). A gyógynövények és fűszerek ősidők óta jelentős szerepet játszanak étrendünkben és gazdaságunkban. A kulináris célokon túl ruhák festésére, gyógyításra, illatosításra, sőt még fizetőeszközként is használták őket. Napjainkban gyógynövényeink számos gyógyszer alapjául szolgálnak, mind természetes állapotukban, mind a hatóanyagok kémiai kivonása révén. Nagy kihívás lehet olyan növényeket találni, amelyek olyan jótékony hatással vannak az emberre, mint a gyógy- és aromanövények. Ezek a növények a történelem során mindig is alapvető fontosságúak voltak és még ma is sok kertben jelen vannak. (Farell, 2018).

„Gyógynövénynek minősül bármely növénytípus, beleértve a fákat, cserjéket, fűveket, gombákat vagy tengeri moszatokat, valamint azok bármely szervét, gyökerét, levelét, virágát, gyümölcsét vagy egyéb részét, amelyeket a gyógyászatban aktív tulajdonságaik miatt használnak. A gyógynövényeket felhasználás előtt általában szárítják, és a gyógynövény hatóanyagokat tartalmazó szárított részét drognak nevezik. Ez azt jelenti, hogy a gyógynövénydrog egyszerűen a növény szárított aktív része. Ezek a drogok származhatnak őshonos, vadon élő vagy hazai termesztésű gyógynövényekből, valamint más országokban termesztett gyógynövényekből” (Vörös, 2008).

A 21. századra vonatkozó nemzetközi előrejelzések szerint a gyógyászati, egészségügyi, táplálkozási és egyéb speciális célokra felhasznált mezőgazdasági termékek aránya tovább fog nőni, mind abszolút mennyiségben, mind pedig az egyéb felhasználási módokhoz képest (Bernáth – Németh, 2007).

A modern időkben elterjedt az a nézet, hogy a gyógyszereket kizárólag gyógyszergyárakban gyártják, és elsősorban a gyógyszertárakban kaphatók. Ha azonban a vadon lakói tisztában lennének ezzel a tévhitel, valószínűleg csak nevetnének. Még az apró, szerény útszéli növények is értékes bioaktív vegyületeket tartalmaznak, amelyek támogatják immunrendszerüket és fenntartják általános egészségünket. A körülbelül 300 000 szárazföldi növényfaj mellett a víz alatti növényvilág is sokszínű és rejtélyes, de még kevésbé ismert. Minden növénynek megvannak a maga módszerei a szabad gyökök elleni védekezésre és olyan anyagok előállítására, amelyekkel megvédik magukat például a túl sok napfénytől, illetve a baktériumok és vírusok támadásaitól. Emellett a növények bioflavonoidokat termelnek, amelyeknek speciális funkciójuk van és fontos fehérjéket, enzimeket és vitaminokat tárolnak gyökereikben, szárukban, leveleikben és terméseikben. A természetben a formák változatossága szinte végtelen és a növényvilágban megszámlálhatatlanul sok hatóanyag található (Oberbeil – Lentz, 1997).

Gyűjtés

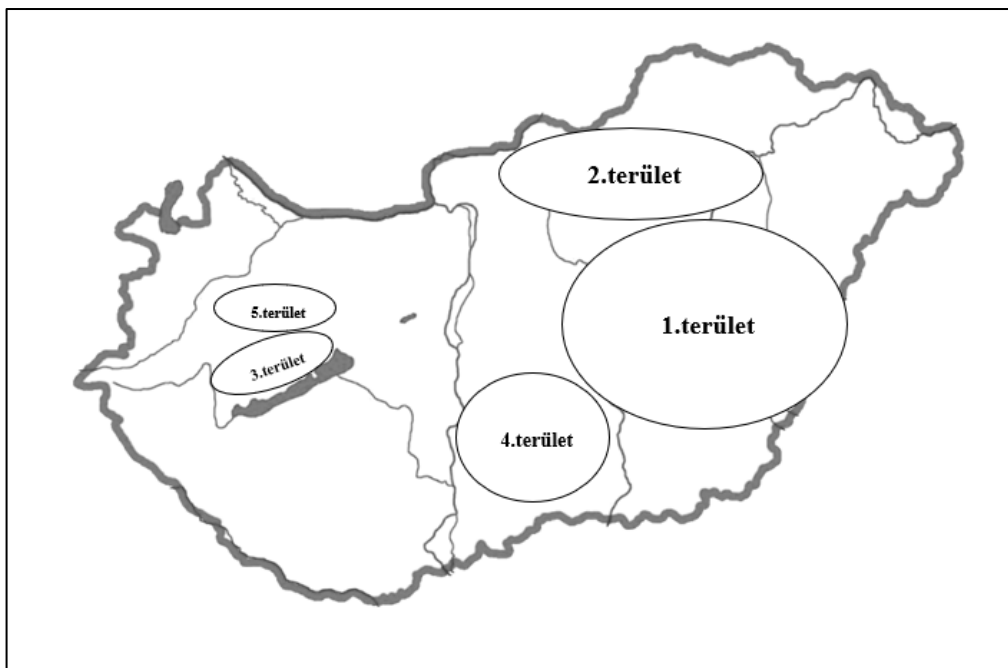
- A gyógynövények gyűjtéséhez mélyreható ismeretekre van szükség
- Alapvető fontosságú, hogy a növényeket a megfelelő időben, helyen és módszerrel gyűjtsük
- A leghatékonyabb gyógyhatás a frissen szedett gyógynövényekből származik
- Súlyosabb betegségek esetén friss növényekre van szükség

- Friss gyógynövényeket kora tavasztól (február vége) november közepéig lehet gyűjteni
- A téli használatra szánt gyógynövényeket meg kell szárítani és tárolni
- Akkor gyűjtsük a növényeket, amikor a hatóanyagaik a leghatásosabbak: a virágokról a virágzás kezdetén, a levelekről a virágzás előtt és alatt, a gyökerekről kora tavasszal vagy ősszel, a gyümölcsökről pedig éretten
- Csak egészséges, tiszta és férgectől mentes növényeket gyűjtsön
- A növényeket napos, száraz helyen gyűjtsük, miután a harmat megszáradt (Treben, 1995).

Szárítás

- A szárítás előtt ne mossuk meg a gyógyfüveket, hanem aprítsuk fel őket
- Az összegyűjtött növényeket terítsük ki egy ruhára vagy tiszta papírra
- Szárítani szükséges, árnyékos, szellős és meleg helyen például padláson, ahol viszonylag gyorsan kiszáradnak
- A gyökerek, a kéreg és a szukkulensek szárításához gyakran mesterséges hőre van szükség, de a hőmérséklet nem haladhatja meg a 35 °C-ot
- Csak a teljesen megszárított gyógynövényeket tároljuk télire
- A gyógynövényeket sötét, hűvös helyen helyezzük el
- A legjobb, ha csak egy téli szezonra elegendő gyógynövényt gyűjtünk, mivel gyógyhatásuk idővel csökken (Treben, 1995).

Hazánkban évszázadok óta gyűjtik és termesztik a gyógynövényeket a házi kertekben, elsősorban a túlélés érdekében. Őseink már honfoglalásunk óta hasznosították ezeket a növényeket, valószínűleg különböző vallási gyakorlatokba is beépítve őket. Egyes növényfajok nevei is ezt a történelmet tükrözik. A legkorábbi írásos emlékek a középkorból származnak, és a hazánkba érkező és hazánkat otthonává tevő szerzetesek írásaiban találhatók. Ez idő alatt valószínűleg számos növényfaj került a Kárpát-medencébe, amelyek a kolostorokban és a nemesi udvarokban található gyógynövénykincset gyarapították (Bernáth – Németh, 2007).

4. ábra Magyarországon a gyógy- és illóolajos növények termesztésére specializált jelentős területek

Forrás: magyarorszag.terkepek.net, saját szerkesztés, 2024

1.terület-Nagyalföld, Tiszántúl: Az Alföld távolabbi régióiban, például a szikes pusztákon kiváló érzékszervi tulajdonságokkal rendelkező, kiváló minőségű gyógynövények termesztése lehetséges. A Hortobágyi Nemzeti Parkban termesztett gyógykamilla kiválóan példázza, hogyan lehet a helyi növényvilágot a lehető legjobban kihasználni. Sőt, a természeti erőforrások hasznosítására túlnyomórészt ezen a területen létesítettek feldolgozóüzemeket.

2.terület-Északi középhegység: A hegység vidéki tájképének változásai jól megfigyelhetők. Hagyományos felvásárló és feldolgozó területek alakultak ki a régiókban, ahol csipkebogyót, fekete bodzát, galagonyát és különféle más gyógynövényeket termesztnek.

3.terület-Balaton felvidék: A két világháború közötti időszakban az egykor kiemelkedő hagyományos termőterületünket a mediterrán térségben őshonos levendula termesztésére jelölték ki.

4.terület-Dél Magyarország: Baja, Kalocsa és Nagydorog ökológiai adottságai miatt kiválóan alkalmasak az olyan hőigényes növények termesztésére, mint a majoránna és a bazsalikom. Ezeken a területeken termesztett fűszernövények bizonyultak a legjobb terméshozamúnak és minőségűnek. Emellett a fűszerpaprika és a komló feldolgozására szolgáló forrólevegős szárítóüzemek létesítése tovább segítette a termőterületek fejlődését. Ezek a létesítmények a gyógy- és fűszernövények termesztése és feldolgozása szempontjából is előnyösek voltak, hozzájárulva a terület általános területrendezési fejlődéséhez.

5.terület-Bakony és környéke: A körzet anyarozs termesztéséről ismert, de a területet az utóbbi években bezárták, mert az aranyrozs alkaloidáit erjesztéssel széles körben termelték (Bernáth – Németh, 2007).

2.2.2 A kamilla botanikai leírása

A kamillát (***Matricaria chamomilla* L.**), ősidők óta használják gyógyászati célokra, és az egyik legnépszerűbb gyógynövényünk. „*Orvosi székfűnek, anyafűnek, Szent-Iván pipitérnek, szikfűnek, szűzkeanyjának, bubulykának, katókának, pipiskének is hívják*” (Treben, 1995). Természetes élőhelye Magyarországon található, ahol arról ismert, hogy az Alföldi sós talajokat kedveli. Bár a kamilla más országokban is megtalálható, és egyes helyeken termesztik is, az Alföldi fajta egyedi tulajdonságai máshol nem találhatók meg. Ennek eredményeképpen **2015. október 13-án** az Alföldi kamillát hivatalosan is elismerték magyar gyógynövényként, és ezzel különleges státuszt kapott. Ennek a figyelemre méltó növénynek évezredek óta számos jól dokumentált felhasználási módja van, és ma is széles körben ajánlják és használják.

A kamilla gyógyhatásait eredetileg Méliusz Juhász Péter debreceni professzor jegyezte le 1578-ban Kolozsváron megjelent Herbárium című könyvében (Gosztola, et al., 2016). Ez a növény az Asterales rendbe, az Asteraceae családba és az Asteroideae alcsaládba tartozó egyéves lágyszárúak közé tartozó növény. A *Charnomilla recutita* (L.) Rausch. és a *Malricaria charnomilla* L. szinonimájával is ismert (Bernáth , et al., 2000).

Család: őszirózsafélék (fészkes virágzatúak rendje)

Élőhely: elhagyatott, száraz Alföldi talaj

Gyűjtés: július-augusztus (virágos hajtáscsúcsok) (Baldo, 2010).

A növény egyéves életformájú, nyár végén csírázik ki, valamint tölevélrózsás állapotban telel át. **Gyökere** kicsiny, dúsan, ágas. **Szára** hengeres, valamint termőhelytől függően felálló, elfekvő. Szikes gyengébb tápanyag ellátottságú talajokon magassága alig éri el az 5 cm-t, laza jobb minőségű talajokon azonban már 50-80 cm-re is megnőhet. **Levelei** szórt állásúak, ülők, kopaszok, hosszúkás lándzsásak (Németh Imréné, 2008). A százszorszépre emlékeztető virágok legfőbb ismertetőjegye, hogy kúpos, üreges virágzati vacokkal rendelkeznek, ami megkülönbözteti őket a többi kamillafajtától. Az egyéb kamillafajoknál a vacok csak akkor üreges, ha rovarlárva megrágják (Vermeulen, 1988).

Színüket tekintve lehetnek középzöldek, ritkábban szürkék, kékeszöldek esetleg sárgászöldek. A növénynek egyfajta jellegzetes fészkesvirágzata van, melyben a virág a legértékesebb. (Németh Imréné, 2008). Külső körben 12-18 darab fehér nőivarú nyelv virágból, a vacok

pedig ferdén felfelé domborodó felületén 100-nál is több sárga, hímnős csöves virágból áll, ezt látható az 5. ábrán.

5. ábra *Matricaria chamomilla*-Orvosi székfű

Forrás: gobotany.nativeplanttrust.org

Ezek a virágzat legalsó szintjétől a vacok csúcsáig nagyjából 3 héten át nyílnak. A főtengeylen, első továbbá másodrendű oldalhajtások végén elhelyezkedő fészekvirágzatok erősebbek és nagyobbak, mint az alsóbbrendű oldalágak fészkei. A virágzatokat tartó vacok kúp alakú, ezen kívül belül üreges, mely alapján a kamilla jól megkülönböztethető a hozzá hasonló, de tömött vacokkal rendelkező más fészekvirágzatú fajoktól például a margitvirágtól. Rovarmegporzású növénynek tekinthető, mert virágzatának pollengazdasága és illata többféle rovarfajt vonz. A kamilla morfológiai jellegzetességeit életkörülményei jelentős mértékben befolyásolhatják. Az egyes kamillapopulációk, valamint kamillatípusok közt különbséget jelenthet a szár alsó részének színe (ibolyásvörös vagy fénytelen zöld színű), valamint a levelek alakja, nagysága, színe, mértéke. További megkülönböztető jellemzőként szolgálhat a virágzatok mennyisége és mérete, valamint a fenológiai sajátosságok, mint például a virágzás kezdete és időtartama. Számos vizsgálat alapján megállapítást nyert, hogy a kamilla külső alaktani sajátágaiból nem lehet benne lévő tulajdonságaira következtetni (Gosztola, et al., 2016). Április végétől június elejéig virágzik a vadkamilla a völgyekben, majd a gyepeken. A termesztett fajták később, május végén virágoznak. Laza talajon a teljes virágzás korábban, tömör talajon 5-8 nappal később következik be. Ha a virágzó növényeket megmetszik, új hajtásokat hoznak, és megfelelő körülmények között újra virágoznak, bár kevésbé bőségesen (Bernáth, et al., 2000).

2.2.3 Termőhely

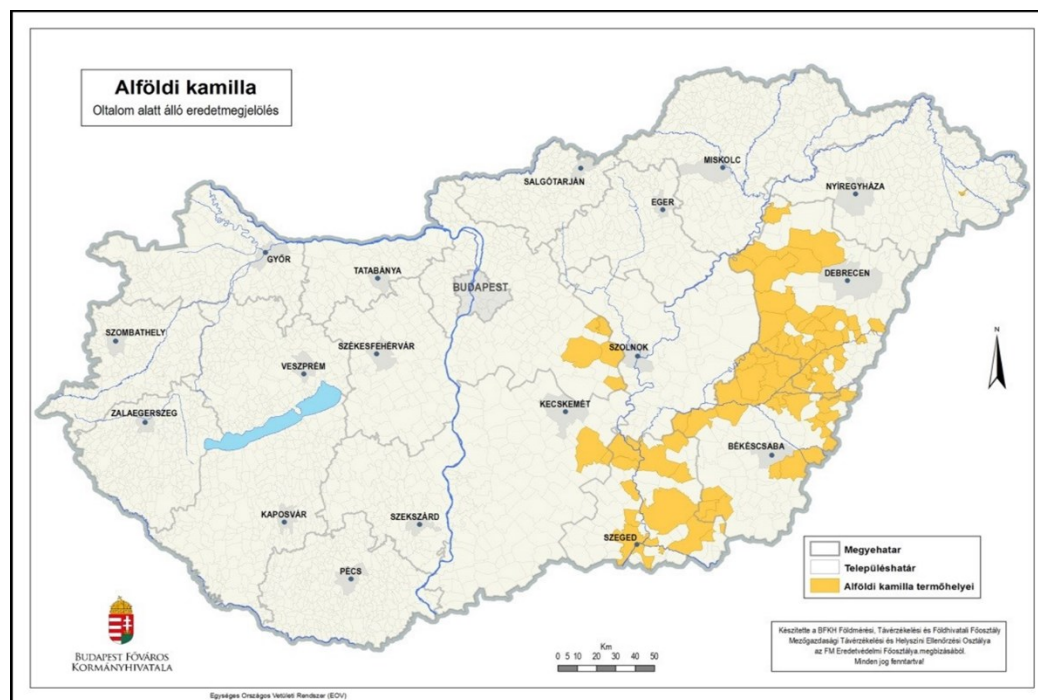
A magyar nép hazája a kiterjedt Kárpát-medence. Ez a medence szolgált arra, hogy a magyarok letelepedjenek, összefonódjanak a tájjal, azt vágyaik szerint formálják, és ezer év alatt vérrel, vassal és verejtékkal megalapítsák nemzetüket, a magyart. A magyar honfoglalás előtt a Kárpát-medence egyszerűen egy olyan vidék volt, amelynek erdeiben, mocsaraiban és löszös pusztamezőin különböző népek tanyáztak. A magyar honfoglalás után azonban a magyarság hazájává vált. A pliocén korszak közepén e medence közepe ismét süllyedni kezdett, ami a **Magyar Alföld**, egy viszonylag új süllyedési terület kialakulásához vezetett (Bulla, 1940). Ez ma hazánk legnagyobb tája.

A gyógynövények minőségét befolyásolja a talaj, a csapadék és a napsütés. Az Alföldön ezek a tényezők ideális feltételeket teremtenek a kamilla számára, ami kivételes minőséget eredményez. Ezt már a 16. század óta felismerték a régióban (Vida, 2021). Az Alföldi kamillavirág az egész országban megtalálható, de a legfontosabb alapanyaga elsősorban az Alföldön található. Ebben a régióban a virág vadon nő, különösen a sós szikes területeken ez látható a 6.ábrán.

Az **Alföld**, az eurázsiai sztyeppe síkság legnyugatibb területének része, mintegy 100 000 km²-en terül el. Annak ellenére, hogy medencetöltő üledékes eredetű és a Kárpátok ívétől földrajzilag elkülönül, több irányban is túlnyúlik az országhatáron. Az alföldi, napsütötte sós, szikes területein, ahol a föld más célra nem alkalmas, a növényi anyagot kiváló minőségű termékek előállítására lehet felhasználni. Az Alföldön évente 2000 és 2100 óra között van a napsütéses órák száma, az éves csapadékmennyiség pedig 500-600 mm között mozog. A bőséges napsütés lehetővé teszi a hatóanyagok nagyobb mértékű felhalmozódását, míg a kevesebb napsütés csökkenti a hatóanyagok képződését (gi.kormany.hu).

A kamilla akár 10 mg/g nátriumsót is képes elraktározni a gyökérsejtjeiben, így képes a sós talajban is jól fejlődni, és olyan nedvességet is hasznosítani, amelyet más növények számára használhatatlan. A kamilla gyűjtése jelentős esemény, amely mind a gyűjtőktől, mind a befogadóktól felkészültséget igényel. Régebben a gyűjtési szezonban nagyszámú ember vett részt a kamillavirágok kézzel történő begyűjtésében. A folyamat során egy **kamillafésűnek** nevezett eszközt használnak, amely egy 50-60 cm széles penge, 10-15 cm-es fogakkal az elülső részén, és egy nyélhez van rögzítve. Az Alföld Vadkamillavirág Gyűjtőinek és Feldolgozóinak Szövetsége 2004-ben alakult meg, hogy javítsa a betakarított növény értékesítési kilátásait. Az Alföldi kamillavirág 2012-ben felkerült az Európai Unió oltalom alatt álló eredetű termékek listájára, köszönhetően annak, hogy az egyesület védi a termék eredetmegjelölését

(gi.kormany.hu). A hortobágyi talaj mozaikos szerkezetű. Legjelentősebb jellemzője a sótartalma, amely befolyásolja a növények túlélését. Minél sósabb a talaj, annál kevesebb növény tud benne megélni, ami a sótűrő növények dominanciájához vezet. Ennek következtében a Hortobágy viszonylag alacsony faji diverzitású, különösen a nemzeti parkjai között (Vida, 2021).

6. ábra A kamilla előfordulási helyei az Alföldön

Forrás: Budapest Főváros Kormányhivatala, gi.gov.hu, 2024

A vadon termő kamillavirágok szedése az Alföldön jól összehangolt és szabályozott munka. Néhány hét alatt számos egyéni gyűjtő gyűjti a virágokat a kamillamezőkről. Az egész területen állandó és mobil gyűjtőpontokat állítanak fel, ahová a gyűjtők a frissen szedett gyógynövényeket hozzák, majd átadják (gi.kormany.hu). A természetes élőhelyükről begyűjtött kamillavirágokat a gyűjtőhelyeken 0-12 mm -es szitán gondosan megtisztítják a hosszabb száruk és idegen növényi részek eltávolítása érdekében. A kamillavirágok mesterséges vagy természetes szárítási folyamatoknak vethetők alá. Nagyobb mennyiségek esetében mesterséges szárítók, például szalag - vagy alagútszáritók használhatók (Bernáth – Németh, 2007). Minden egyes szállítmánynak külön nyilatkozatot kell tartalmaznia, amely részletezi a származási helyet és a gyűjtés helyét mind az alföldi, mind a vadon gyűjtött tételek esetében (gi.kormany.hu).

2.2.4 Az Alföldi kamillavirágzat kiemelkedő előnyei hatóanyag tekintetében

Az Alföldi területeken vadon termő kamillavirágokból kivont **illóolaj magasabb koncentrációban, legalább 20%-ban** tartalmazza a gyulladáscsökkentő és fekélyellenes α -bisabolol vegyületet, ami többszöröse a termesztett kamillában található mennyiségnek. Ez teszi a gyógytea főzéséhez értékes gyógyszeripari alapanyaggá (Gosztola, 2012).

A kamillavirág aktív összetevői két csoportba sorolhatók:

1. A virágok 0,4-1,2% illóolajat tartalmaznak, amelynek kék színét a kamazulén adja, amely a desztilláció során a színtelen proazulénból keletkezik. A fő proazulén egy matricin nevű szeszkviterpén - lakton. Egyéb fontos aktív vegyületek közé tartoznak a bisaboloidok, mint az 1- alfabisabolol, valamint a bisabolol - oxidok és az en- diciklo-éter.
2. A legjelentősebb nem illékony aktív vegyületek a flavonoidok, mint az apigenin, a luteolin, a patuletin és glikozidjaik, valamint a kumarinok és a pektinszerű nyálkaanyagok (Bernáth , et al., 2000).

Az illóolaj -összetétel elemzése azonban azt mutatja, hogy az Alföldi vadon élő kamillapopulációkban magasabb az α - bisabolol aránya, mint a Dunántúlon termesztett és vadon élő populációkban. Az Alföld sós mocsaras területeiről szedett kamillavirágok és a szabadföldön termesztett kamillavirágok illóolájának gázkromatográfiás elemzése jelentős eltérést mutatott az α -bisabolol-tartalomban (Gosztola, et al., 2016). Az olcsóbb, import alapanyagokat termesztik, melyeket szerződés alapján felvásárolnak, ez a magyar fajták alacsony arányú termesztéséhez és értékesítéséhez vezet. A különböző helyekről származó mintákat fizikai jellemzőik és kémiai összetételük szempontjából vizsgálták. A talaj tulajdonságai közül a pH, a sótartalom, a mésztartalom a kötőerő, a humusztartalom és az NPK-tartalom bizonyult a legfontosabbnak. Emellett értékelték a növények morfológiai jellemzőit, valamint elemezték az illóolaj- tartalmat és az aktív nyersanyagok összetételét (gi.kormany.hu).

Az alföldi, kontinentálisabb területekről származó mintákban alacsonyabb volt a kamazulén, és magasabb a bisabolol-oxid és az α - bisabolol szintje. A vadon termő kamillában az α -bisabolol aránya az évszaktól függően 20%-tól akár 45-58 %-ig is terjedhet (Gosztola, 2012).

2.2.5 A kamilla jótékony hatása

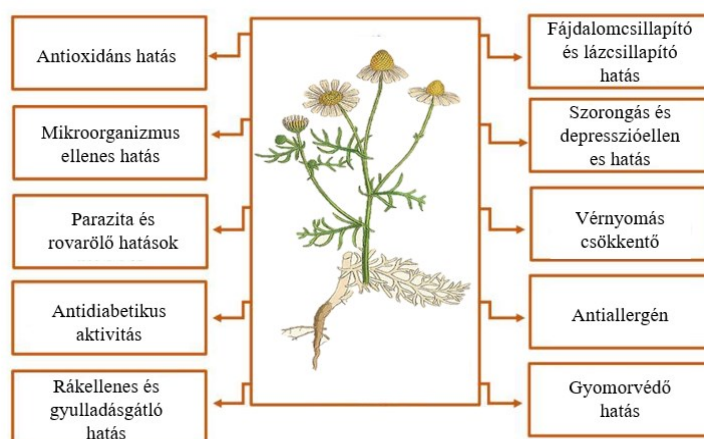
Sok éven át ez a növényi gyógyszer az, ami széles körben elismert és használt, mint egy kulcsfontosságú házi gyógymód. Olyan értékes összetevőket tartalmaz, mint az illóolaj, kamazulén és bisaboloidok, kumarin, flavonoidok, pektinszerű nyálka és keserűanyagok. Elsősorban **gyulladáscsökkentőként és immunrendszer - erősítőként** használják. A görögök és a rómaiak úgy vélték, hogy az egyik leghatékonyabb gyógynövény a nők menstruációs problémáira, amit a latin neve, a *Matricaria chamomilla* is bizonyít, ami annyit jelent, hogy „anya-méh” (Németh Imréné, 2008). A kamilla egy erős gyógynövény, amelyet számos gyógyászati célra használnak, például **gőzölésre, inhalálásra, öblítésre** és sebkötözésre megfázás és légcsőhurut esetén. Belsőleg is bevehető **gyomor - és krónikus bélpanaszok** esetén vagy **altatóként** használható gyermekek számára. Nem napi házi gyógyszerként kell azonban használni. A kamillának például szárító hatása van, ami jótékonyan hat orrfolyásra, de nem ajánlott száraz orrnyálkahártya esetén. Ebben az esetben jobb, ha más gyógymódot, például zsályateát használ az ember (Hohenberger, 1993). Éjszakai borogatásként használva segíthet enyhíteni a cigarettafüst vagy a túlzott expozíció által okozott szemgyulladást. **Bőrn nyugtató**, arckrémekben is gyakran megtalálható. Ezenkívül szájvízként is használható a **fogfájás és a szájban lévő gyulladás** enyhítésére. A kamillaolaj teához adható, vagy kamillaport lehet bevenni, hogy segítsen például görcsökön, hasmenésen, puffadáson és fekélyeken. Ezenkívül a kamilla izzasztó tulajdonságokkal rendelkezik, serkenti a veséket és a húgyhólyagot. Idegnyugtatót gyakran szednek álmatlanság, fáradtság és idegesség enyhítésére. Biztonságosan használható, nem okoz mellékhatásokat, és csecsemők számára is alkalmas (Köteles, 1992). A virág főzete felhasználható **megfázás, emésztési zavarok, puffadás** kezelésére. Has - és hasi görcsökkel küzdő csecsemőknél is jótékonyan hat, és hatékony a gyomorsavasság és a gyomorfekély kezelésében (Máthé – Romváry, 1978). A kamilla segíthet enyhíteni az epe és a vesék görcseit. **Lázcsillapítóként** is szolgál, segíti a megfázásból való felépülést, és enyhítheti az idegek zsibbadását és a fejfájást. Külsőleg alkalmazva segítheti az égési sérülések gyógyulását, megelőzheti a fekélyeket és fertőzéseket, és **fertőtlenítheti a sebeket**. Ezenkívül a kamillaolaj alkalmas az ízületi és idegfájdalmakkal sújtott testtájak masszírozására (Baldo, 2010).

Sokan szívesen használják napi italként, ami rövid ideig jó. Azonban nem szabad naponta fogyasztani egy egész éven keresztül, mivel károsíthatja a bélnyálkahártyát. A rendszeres fogyasztóknak alkalmanként egy hónapos szünetet kell tartaniuk. Ha nyugtatóként használjuk, este egy csésze mézzel ízesített főzetet fogyaszthatunk (Köteles, 1992).

Két - három hetes fogyasztás után legalább ugyanennyi ideig másfajta nyugtatót kell alkalmazni. A görcsoldásra és a szélfúvásra csak a probléma elmúlásáig van szükség és erre a célra napi két - három csésze tea fogyasztható. A kamillateát mindig forrázással főzzük. Ha az emlőmirigyek begyulladnak, az sok nőnél a hónalj verejtékmirigyeiben is gyulladást okozhat. Ez kellemetlen következményekkel járhat. A verejtékmirigyek tisztán tartása érdekében ajánlott időnként a kamillával való izzasztás. Az északi emberek ugyanerre a célra a szaunát használják. Amennyiben a szervezetben a lappangási szakasz érezhető, érdemes egy hónapban napi egy vagy két csésze teát elfogyasztani. A kamillát, a kellemes illatú, rendkívül hatékony növényt számos kozmetikai és gyógyászati termék előállításához használják. A kamillavirágot porrá zúzva a viszkető, nedves ekcémára szórva enyhülést hozhat.

Emellett a kamilla főzetét fej - és hajmosásra is használhatjuk, amely olyan előnyöket biztosít, mint a haj világosítása, valamint a fejbőr és a hajhagymák általános egészségének elősegítése (Lopes-Szabó – Szabó, 2008).

A laboratóriumi eredmények igazolták ennek az anyagnak a számos hagyományos alkalmazását, különösen a **baktériumok, gombák és vírusok elleni küzdelemre való képességét**, valamint **nyugtató és gyulladáscsökkentő hatását**. Ezek a gyógyító tulajdonságok feltehetően az illóolajban lévő vegyületeknek és a virágkivonatokban található flavonoidoknak köszönhetők. Az orvosi székfű kivonat a májszövet regenerálására és a koleszterinszint csökkentésére való képessége miatt érdekes. Emellett érdeklődés mutatkozik a kivonat sebgyógyító kenőcsökben való felhasználásának feltárása iránt, különösen az immunhiányos betegek esetében (Irving, 2016). A kamilla sokoldalúan használható, és különböző formákban alkalmazható jótékony hatásai miatt, ezt mutatja a 7. ábra is.

7. ábra A kamilla biológiai hatásai

Forrás: images.kew.org, mdpi.com, saját szerkesztés, 2024

2.2.6 A kamilla gasztronómiai felhasználása

A kamilla, amely évszázadok óta ismert gyógyászati felhasználásairól, az utóbbi időben egyre népszerűbbé vált a gasztronómiában is. Aromás és enyhén virágos íze miatt kiválóan illik különböző ételekhez és italokhoz. Manapság nemcsak teákban, hanem édességekben, koktélokban és különféle gourmet fogásokban is hasznos. A kamilla virágaiból készült infúziók ízletes alapanyagként szolgálnak fagylaltok, krémek, és sütemények készítésénél, így a modern konyhaművészetben is újra felfedezik.

A kamillás receptek széleskörűen felhasználják a kamilla különleges ízét és jótékony hatását. Az egyik lehetőség egy frissítő és egyszerű italra a **kamillás limonádé**. Az elkészítéséhez a kamillát leforrázzuk, lehűtjük, majd összekeverjük citromlével és mézzel. Ezt a keveréket aztán felhígítjuk, hogy kellemes és frissítő italt kapjunk. Egy másik lehetőség a házi készítésű **kamillalikőr**, amely egy egyedi és aromás ital. A szárított kamillát, a mézet és a citromot vodkával keverik össze, majd 3-4 hétig érlelik, hogy az ízek összeérjenek. Érlelés után a likőrt leszűrjük, és különleges alkalmakkor tálaljuk. A **kamillás tejeskáv** egy lágy, kellemesen illatos ital, amelyet úgy készítenek, hogy a kamillavirágot gőzölgő tejbe áztatják, és egy csipetnyi mézet adnak hozzá az édességhez. Ez egy gyengéd, nyugtató ital, amely bármelyik órában élvezhető. Extra kényeztetésként a kamillát tejszínbe is lehet áztatni, lehűteni, és fényűző kamillás tejszínhabot készíteni belőle, amely ideális sütemények és desszertek tetejére. Egy másik kellemes desszert a **kamillafagylalt**, amelyben a szárított kamillával átitatott tejszínt klasszikus fagyasztott finomsággá keverjük.

A friss kamillavirágot használhatjuk a kora nyári saláták feldobására, egyedi virágos ízével és színpompás színével. Ha különleges élvezetet szeretnénk, megpróbálhatjuk elkészíteni a **kamillás cukorszirupot**, ha a virágokat cukorszirupba áztatjuk. Ezt a szirupot süteményekre és péksüteményekre csepegtetve finoman illatos és édes befejezést adhat nekik. Az ínycsiklandozó étkezés fokozására megfontolandó a **kamillakocsonya** készítése, amely kellemes előételként kísérheti a sajtot vagy a libamájat, finom és lágy elemet adva az ételnek. A kamilla emellett olyan édességbe is beépíthető, mint a **kamillás keksz** **8. ábra**, ahol az őrölt szárított kamillát a tésztába keverve egyedülálló ízt kölcsönöz.

8. ábra Kamillás teasütemény, mint gasztronómiai kuriózum

Forrás: eastofedencooking.com, 2024

Sós ételek esetében kipróbálandó a **kamillás fűzersó** készítése, azzal, hogy egy csipetnyi kamillát adunk az ételekhez. A szárított kamillavirágot megőröljük finom porrá, és durva szójával kombinálva készítünk egy jellegzetes fűzersót, amely tökéletesen illik salátákhoz, pácokhoz vagy bármilyen sós ételhez (Mautner, 2021).

3. Saját vizsgálat

A saját vizsgálati részben bemutatom kutatásom célkitűzéseimet, a vizsgálat során megfogalmazott hipotéziseket, valamint a primer és szekunder kutatásom során elért eredményeket. A primer kutatás keretében interjúkat és kérdőíves felméréseket végeztem, melyek a kamilla felhasználási szokásaira, ismertségére és népszerűségére összpontosítottak. A szekunder kutatás során pedig a kamilla beszerzésének, felvásárlásának gazdasági oldalát, illetve a termesztett és vadon gyűjtött kamilla piacát elemeztem.

3.1 Kutatási célok, hipotézisek

A kutatás középpontjában a magyarországi kamilla, különösen az Alföldi kamillavirágzat szerepének és jelentőségének vizsgálata áll. Az Alföldi kamilla a gyógyászatban kiemelkedően elismert, köszönhetően annak, hogy gyógyhatásai világszerte ismertek és alkalmazottak. Kíváncsi voltam, hogy vajon a kamilla iránti kereslet az utóbbi években folyamatos növekedést vagy csökkenést mutat, aminek hátterében a természetes gyógymódok iránti egyre fokozódó érdeklődés előretörése áll. A kutatás során továbbá elemzem a vadon termő és a termesztett gyógynövények közötti felvásárlási arányokat, különös tekintettel arra, hogy a vadon termő növények, mint a kamilla, gyakran előnyben részesülnek a termesztett változatokkal szemben. Végezetül a hungarikum státusz szerepét vizsgálom az Alföldi kamilla ismertségében és piaci pozíciójában. Ez a különleges címke hozzájárulhat a termék hazai és nemzetközi elismertségéhez, erősítve annak versenyképességét a piacon.

Az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg kutatásaimmal kapcsolatban:

H1: Az Alföldi kamillavirágzat kiemelten elismert a hazai gyógyászatban Magyarországon.

H2: Az Alföldi kamilla iránti kereslet folyamatosan növekvő tendenciát mutat a vizsgált időintervallumban (2015-2020).

H3: A vadon termő gyógynövények felvásárlási aránya meghaladja a termesztett növények felvásárlási arányát.

H4: Az Alföldi kamilla a hungarikumok kategóriájába sorolás kapcsán kiemelten ismert hazánkban és nemzetközi szinten egyaránt.

3.2 Primer kutatás eredményei

A primer kutatásomban részletesen bemutatom az interjúkat és a kérdőíves felmérésemet, valamint a kamilla hazai, feldolgozásáról és fogyasztási szokásairól gyűjtött adatokat. Az interjúk különböző szakértők gyakorlati tapasztalatait ismerhettem meg, míg a kérdőívvel a kamilla használatának elterjedtségét, célját és széleskörű vizsgálatát a magyar háztartások körében.

3.2.1 Interjúk bemutatása

Az interjúk **online formában valósultak meg**, ami lehetővé tette, hogy a résztvevők kényelmesen, saját környezetükben vegyenek részt a beszélgetésekben. Ez a módszer különösen előnyös volt, mivel rugalmasabbá tette az interjúk szervezését, hiszen a résztvevők földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül csatlakozhattak a megbeszélésekhez. Az online interjúk során különböző digitális platformokat alkalmaztam, amelyek biztosították a zökkenőmentes kommunikációt és a szükséges adatgyűjtést. Emellett az online forma segített minimalizálni az utazási és időbeli korlátokat, így hatékonyabbá vált az interjúk lebonyolítása és az információk összegyűjtése.

Az első interjúmat **Nagy Ferenc** **2024.07.11-én**, a Földes településen működő, családi alapokon nyugvó gyógynövényekkel foglalkozó vállalkozás tulajdonosával készítettem. A család vállalkozása vadon termő gyógynövények, például kamilla és bodzavirág felvásárlásával foglalkozik, továbbá 30-40 hektáron különböző gyógynövények termesztését, szárítását és feldolgozását végzik. A termesztett növények között megtalálható például útifű, articsóka, vassfű, lósóska, ezek azok a növények, melyet el tudnak adni. Nagy Ferenc 1986 óta foglalkozik gyógynövényekkel, tehát több évtizedes tapasztalat áll mögötte. Bár a gyógynövények gyűjtése nem jelent különösebb kihívást, a kamillával kapcsolatban komolyabb gondokkal néznek szembe. Az utóbbi években megfigyelhető a kamilla iránti kereslet csökkenése, ami nagyban megnehezíti az értékesítést. Ahogy Nagy Ferenc elmondta, már nincs olyan nagy verseny a kamilláért, mivel egyre kevesebben gyűjtik, és a piacon is túlkínálat alakult ki. Rajta kívül még a Herbária és a Fitodry foglalkozik gyűjtéssel az Alföldön, az ő környékükön. Ennek következtében az eladási árak csökkentek, viszont a feldolgozási, szállítási és egyéb költségek növekedtek. Korábban a feldolgozott kamilla kilogrammja 4.000.-Ft áron kelt el, de most mindössze 3.400.-Ft-ért tudták értékesíteni, ami jelentős értékcsökkenést jelent. A piacra lépés

további kihívásokkal jár, mivel külföldről olcsóbban szerzik be a cégek a kamillát, ami erős versenyt jelent a hazai termelők számára. A szükséges kamillamennyiséget még mindig képesek összegyűjteni, a piac telítettsége és a csökkenése miatt az értékesítés nehezebbé vált. A gyűjtés terén különleges technológiákat nem használnak, a gyűjtőknek meg kell felelniük a minőségi követelményeknek, például csak jó minőségű virágot hozhatnak be, amit nyersen rostálnak. A beérkező kamillát nyersen átválogatják, eltávolítják belőle a nagyobb szárazakat, apró bogarakat, kisebb fejeket, ezeket kidobják a növény többi részét tartják csak meg. Ezt követően rostálják meg egy nagy forgó dobos rosta segítségével. 100 tonna mennyiséget szárítanak meg, ez szárítás után 20 tonna. Feldolgozást követően pedig 10-12 tonna készáru keletkezik. Korábban kamillatermesztéssel is foglalkozott, de mivel csökkent a kereslet, így vadon be tudják gyűjteni azt a mennyiséget, amire szükségük van. Több, mint 10 éve nem termesztik a kamillát. Ehhez szükséges betakarítógépet is használtak és bérelt területen vagy 10 évig termesztették. A kamillagyűjtés során a gyűjtők speciális eszközt, kamillafésűt használnak, amely segíti a munka folyamatát. A vállalkozás jelenleg 20 főt foglalkoztat, de nem csak a kamillára vonatkozóan. Az időjárásnak jelentős hatása van a kamilla mennyiségére, emiatt csökken vagy nő a mennyiség. Az elmúlt években változások figyelhetők meg a virágzási időszakban is. Míg a '80-as és '90-es években a kamillagyűjtési szezon hagyományosan május 1-jén a munka ünnepén kezdődött, az utóbbi években a virágzás jóval korábbra esik. Volt olyan év, amikor már április 12-én elkezdtek gyűjteni a kamillát, ami jól mutatja a környezeti változások hatását a növények életciklusára. Összességében az interjú rávilágított a kamillatermesztés és-gyűjtés kihívásaira, különösen a piac telítettségére és az értékesítési nehézségekre. Habár a termés mennyiséggel nincs gond, a kamilla iránti csökkenő kereslet és az árcsökkenés jelentős problémákat okoz a vállalkozás számára.

Az második interjút **Jókai István Lászlóval 2024.07.17-én**, a Pusztadrog Kft. ügyvezető igazgatójával készítettem, aki gyermekkorától foglalkozik kamilla vadon gyűjtésével. A Pusztadrog Kft. fő tevékenysége gyógy- és fűszernövények feldolgozása, beleértve olyan növényeket, mint a csipkebogyó, bodzavirág és -bogyó, kamillavirág, valamint a gyermekláncfű. Jókai István már gyermekkorában megismerkedett a gyógynövények világával, mivel nagyszülei és szülei is ezen a területen dolgoztak. Ez a családi háttér jelentős szerepet játszott abban, hogy ő maga is belevágott ebbe a különleges tevékenységbe, a gyógynövények gyűjtésébe és feldolgozásába. Ezen felül, a környezetének gazdag és változatos növényvilága is motiválta, hiszen a környéken ma is szabadon növekednek számos gyógyhatású növények. A cég működésének középpontjában a Hortobágy természetes növényvilága áll, amely biztosítja a termelés alapját. Balmazújváros és a környező települések lakosai évek óta

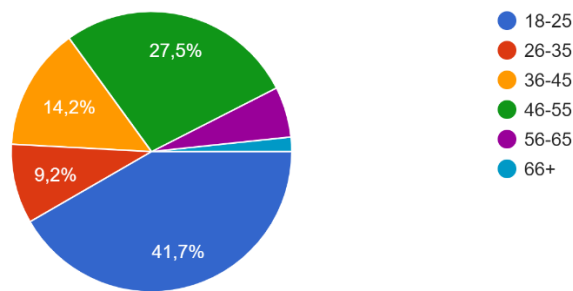
foglalkoznak gyógyfüvek gyűjtésével, és ez a hagyomány szerves része a helyi gazdaságnak. A jelenlegi helyzetet a vadon gyűjtésben rapszódikusnak írta le, mivel a vadon termő gyógynövények, így a kamilla is, nagymértékben függ az időjárástól és az éghajlattól. Ennek ellenére a piaci igényeket még mindig ki tudják elégíteni. Az egyik legnagyobb kihívás, amivel szembesülnek, hogy egyre kevesebb a gyűjtő, és azokat a szabad pusztai területeket, ahol engedélyezett a gyűjtés, folyamatosan csökkentik. Az elmúlt években érezhetően változott a vadon termő kamilla mennyisége is, mivel az éghajlatváltozás és az összefüggő gyűjtési területek zsugorodása negatívan befolyásolja a virágzás mennyiségét. A kamilla virágzásához elengedhetetlen, hogy szeptemberig elhullajtsa magvait, de ehhez megfelelő csapadék és hőmérséklet szükséges. Egy átlagos szezonban 12-20 vagonnyi kamillát gyűjtenek, ahol 1 vagon 100 mázsának felel meg. A gyűjtési folyamat során nem alkalmaznak speciális technológiát, hanem a hagyományos módszerekkel dolgoznak. Jókai István úgy véli, hogy a magyar, vadon termő kamilla stabil piaci helyzetet élvez, hiszen azok, akik egyszer vásároltak belőle, általában visszatérő vásárlókká válnak. A vadon gyűjtött kamilla különleges tulajdonságai, például, hogy nem hullik szét, mint a termesztett változat, és kimagasló apigenin-tartalma miatt keresett alapanyag. A vadon gyűjtött kamillát kizárólag Magyarországon értékesítik, és teljes körű feldolgozást végeznek, amely magában foglalja a műszántást, a szártalanítást, a homogenizálást, valamint a gázosítást. A kész terméket 10 kg-os, többretegű kartonokban forgalmazzák. A jövőre nézve céljuk a piaci helyzetük megtartása és fejlesztése, hogy továbbra is biztosítani tudják a vadon gyűjtött kamilla magas minőségét és stabil piacát.

A harmadik interjút **Ádám Györggyel 2024.10.11-én**, a balassagyarmati Szent György Gyógyszertár vezetőjével készítettem, aki részletesen beszél a kamillavirágzat-tartalmú készítményekről és azok gyógyszerári használatáról. Elmondása szerint a gyógyszertárban garantált minőség, az OGYEI (Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet) által minősített gyártók által előállított kamillakivonatokat használnak gyógyszerkészítésre. Ezek csak szintén OGYEI által engedélyezett nagykereskedőktől szerezhetik be, de az egyes készítmények származásáról nincs konkrét információ, mivel az egyes szállítmányok forrásai változhatnak. Az étrend-kiegészítők terén viszont más a helyzet. Ádám György elmondta, hogy két-három naponta igényelnek a betegek kamillát tartalmazó készítményt, és az általuk forgalmazott termékek 100%-ban Alföldi kamillavirágzatot tartalmaznak, amely három helyi termelőtől származik. A gyógyszertárban kifejezetten Alföldi kamillavirágzatot ajánlanak, mivel csak ilyen eredetű kamillát forgalmaznak. A kamillát különösen hatékonynak tartja szemgyulladások kezdeti szakaszában, valamint enyhe bőrgyulladások, például arcbőrproblémák esetén. A kamilla tartalmú készítményeknél elsődleges szempont a minőség.

Ádám György elmondta, hogy évtizedes tapasztalataik alapján bizonyos gyártók termékei megbízhatónak bizonyultak, és ezekkel soha nem volt minőségi probléma. Ezzel volt olyan gyártó, amelyik gyakran nem tudott megfelelő minőséget szemből, ezért már nem forgalmazták a terméket. Termék a márkanév is fontos szerepet játszik a vásárlói döntésekben, mivel a jól ismert, megbízható márkák könnyebben eladhatók. A hungarikum státusz hatásával kapcsolatban úgy vélekedett, hogy ez nem gyakorolt különösebb hatást a kamilla megítélésére. A kamilla hírneve már eleve nagyon jó, és a betegek könnyen elfogadják a gyógyszerár ajánlásait. Szerinte éppen a kamilla megbízhatósága és jó hírneve vezetett el a hungarikum státusz elnyeréséhez, amely mögött komoly, évtizedekre vagy akár évszázadokra visszanyúló termelői és forgalmazói tapasztalat áll.

3.2.2 Kérdőív elemzése

A primer kutatásom második részében **az Alföldi kamillavirágzat használatának gyakoriságáról és elterjedtségéről** szóló kérdőívet mutatom be, amelyet a Google Űrlap segítségével készítettem el online formában. A kutatás során célom volt, hogy mélyebb betekintést nyerjek a kamilla, különösen az Alföldi kamillavirágzat, használatával és tulajdonságaival kapcsolatos ismeretekbe, valamint feltérképezzem annak népszerűségét és alkalmazási területeit a magyar lakosság körében. A kérdőív felépítése során különösen figyeltem arra, hogy több aspektust is megvizsgáljak, a kamilla milyen célra való használatát, mennyire ismerik az emberek, a gyógyhatásait, milyen gyakorisággal alkalmazzák, és milyen formában használják a leggyakrabban. Ezen információk megismeréséhez megyei szintű lekérdezést végeztem, majd regionként vizsgáltam meg. Fontos volt számomra, hogy a kérdőív széles körben elérhető legyen és minél több ember kitöltse, hogy a kapott adatokat részletesebben elemezhessem, valamint összehasonlításokat készíthessek a régiók között. Ennek érdekében a kérdőívet különböző Facebook-csoportokban osztottam meg, ahol nagyobb érdeklődésre számíthattam a természetes gyógymódok és gyógynövények iránt érdeklődő közösségekben. A kérdőívet 2024.június 1-től lehetett kitölteni 2024.július 31-ig. Összesen **123 fő** töltötte ki a kérdőívet, ami lehetőséget adott számomra, hogy átfogó képet kapjak a kamilla alkalmazásának gyakoriságáról és elterjedtségéről Magyarország különböző régióiban.

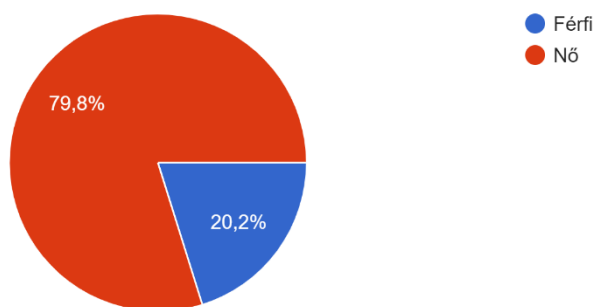

9. ábra Korosztály szerinti megosztás

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

A kérdőív kitöltésekor első lépésként a résztvevők életkorát és nemét adtam meg. Fontosnak tartottam, hogy megismerjem, mely korosztályok vesznek részt legaktívabban a kutatásban, valamint melyik csoport ismeri jobban vagy használja gyakrabban a kamillavirágzatot. Különösen kíváncsi voltam arra is, hogy a nemek közötti különbségek miként jelennek meg a kamilla használatában. Vajon a férfiak vagy a nők körében népszerűbb ez a gyógynövény?

Az eredmények alapján megfigyelhető a 9. ábrán, hogy a kérdőív kitöltői közül a **18-25 éves korosztály** mutatta a legnagyobb érdeklődést a kamillavirágzattal kapcsolatos kérdések iránt, hiszen a kitöltők közel **42%-a** ebből a korcsoportból került ki. Ez arra utalhat, hogy a fiatal felnőttek körében nagyobb a hajlandóság a természetes gyógymódok iránti érdeklődésre, vagy esetleg ők azok, akik jobban ismerik a kamilla jótékony hatásait. A második legnagyobb csoportot a **46-55 éves korosztály** képviselte, amely szintén jelentős arányban vett részt a kérdőív kitöltésében. Ez a korosztály azért mutatott nagyobb számban érdeklődést véleményem szerint, mert ebben az életszakaszban gyakrabban fordulnak az emberek a természetes gyógynövényekhez, mint kiegészítő vagy alternatív gyógyítási módszerhez. Ezzel szemben a 66 év feletti korosztály volt a legkevésbé aktív a válaszadás során. Ennek okai többek között a digitális eszközök és az online kérdőívek használatának hiányosságai is keresendők, mivel az idősebb korosztály esetében ezek kevésbé elterjedtek. Az eredmények azt mutatják, hogy a fiatalabb és középkorú generációk érdeklődnek leginkább a kamillavirágzat iránt.

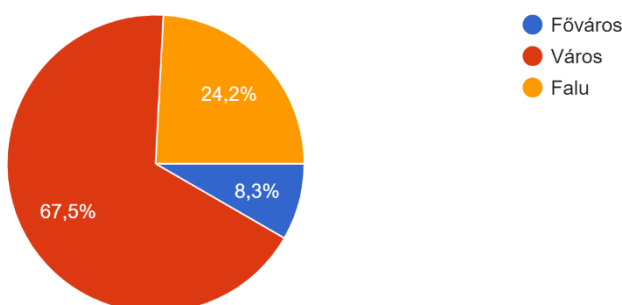

10. ábra Nemek megoszlása

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

A nemek szerinti megoszlást tekintve jelentős különbség figyelhető meg a **10. ábrán**. A válaszadók között sokkal nagyobb számban szerepeltek nők, mint férfiak. Ez a tendencia arra utalhat, hogy a nők körében sokkal nagyobb az érdeklődés a kamilla, különösen az Alföldi kamillavirágzat használata iránt. Véleményem szerint ennek egyik oka lehet, hogy a nők általában érzékenyebbek az illatokra, és jobban kedvelik a kamilla jellegzetes, nyugtató illatát.

Ezen kívül a kamilla természetes nyugtató és gyógyhatásait is gyakrabban alkalmazzák a nők a mindennapi életükben, legyen szó bőrápolásról, hajápolásról vagy akár gyógynövényes teákról és inhalálásról. A nők emellett általában nagyobb figyelmet fordítanak az egészségükre és természetes gyógymódokra, beleértve a gyógynövények alkalmazását is. A kamilla széles körben ismert jótékony hatásai például gyulladáscsökkentő, stresszoldó tulajdonságai különösen vonzóvá teszik ezt a gyógynövényt a nők számára. Ezzel szemben a férfiak esetében kevésbé elterjedtek a gyógynövények és a természetes alapanyagok alkalmazása, ami magyarázhatja alacsonyabb részvételüket a kérdőív kitöltésében.

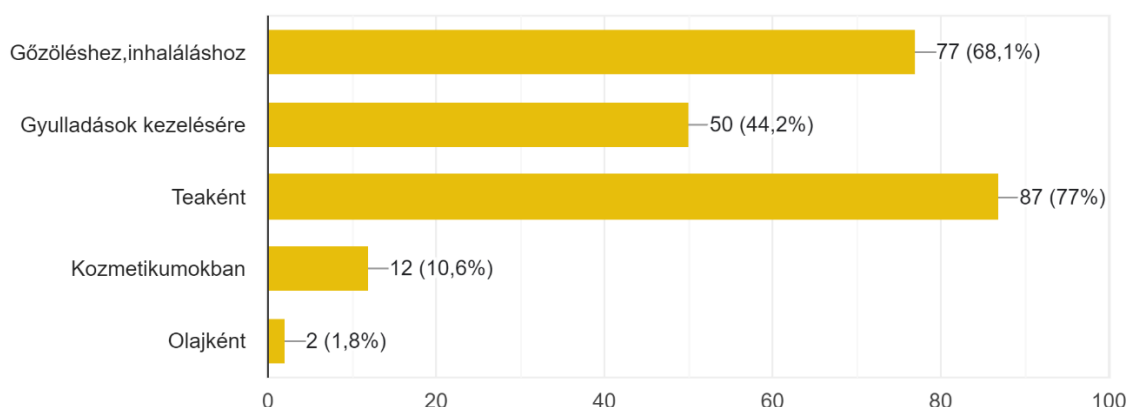

11. ábra A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

A kitöltők lakhelyét vizsgálva a **11. ábrán**, a következő megállapításokat tehetjük meg. A válaszadók **68%-a városban él**, ami azt jelzi, hogy a kamillavirágzat használatának és ismeretének felmérésében a városi lakosság dominál. Ez a magas arány arra utal, hogy a városi környezetben élők könnyebben hozzáférnek a gyógynövényekhez, legyen szó akár gyógyszertárakról, akár boltokról, ahol a kamillát és egyéb gyógynövényeket kínálnak. A **falusi lakosság aránya 24%**, ami szintén jelentős, és tükrözi, hogy a vidéki közösségekben is fontos szerepet játszik a kamillavirágzat használata.

A falvak esetében az emberek talán inkább hajlamosak a természetből gyűjteni a gyógynövényeket, hiszen a vidéki környezet gyakran gazdag. A **fővárosi lakosság**, amely **csupán 8%-ot** képvisel, átlagos arányt mutat a kérdőív kitöltésekor. Ez arra utalhat, hogy a fővárosban élők esetleg más típusú egészségügyi megoldásokat választanak, vagy a gyógynövények használata nem annyira elterjedt.

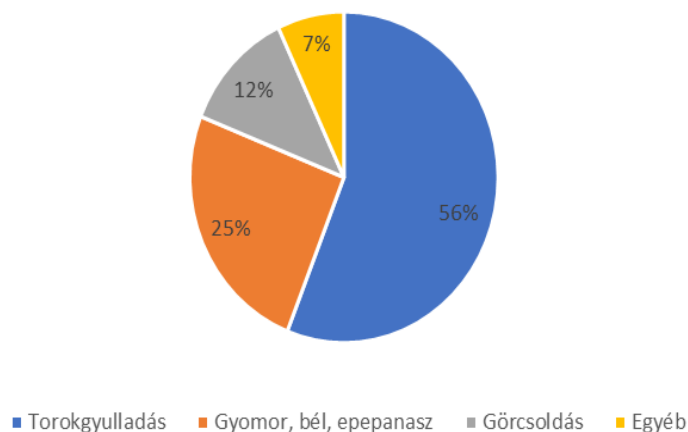
12. ábra A kamilla felhasználási céljainak megoszlása

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

A kamillavirágzat felhasználási módjait vizsgálva a **12. ábra** alapján, a következő megállapítások figyelhetők meg. A válaszadók túlnyomó többsége, **77%-a teaként használja a kamillát**, ami azt jelzi, hogy a kamilla hagyományos és népszerű felhasználási formája a teakészítés. A kamillatea nemcsak ízletes, hanem számos egészségügyi előnnyel is bír, mint például a nyugtató hatás, az emésztés javítása és a stressz csökkentése. A második leggyakoribb felhasználási mód a **gőzölés és inhalálás**, amelyet a válaszadók **68%-a választott**. Ez a módszer különösen hatékony a légzőszervi problémák kezelésében, mint például a megfázás, a köhögés vagy az orrmelléküreg gyulladás. Az inhalálás során a kamilla gyulladáscsökkentő és

antimikrobiális hatásai érvényesülnek, ami lehetővé teszi a légutak tisztítását és a légzés kezelését. **A gyulladások kezelésére a válaszadók 44%-a használja a kamillát**, ami további bizonyíték arra, hogy a kamillának jelentős gyulladáscsökkentő hatása van. Ez a felhasználási mód különösen a bőrproblémák, például az ekcéma vagy a pattanások kezelésénél lehet előnyös. A kozmetikumokban való használat a válaszadók 10%-a szerint jellemző, amely arra utal, hogy a kamilla természetes összetevője lehet különböző bőrápolási termékeknek.

Ennek oka lehet a kamilla hidratáló, nyugtató és gyulladáscsökkentő tulajdonsága. Végül az **olajként** való használat csupán **2%-ot képvisel**, ami átlagos alacsony arány. Ez a szám azt mutatja, hogy bár a kamilla illóolajának számos jótékony hatása van, a válaszadók körében nem terjedt el széles körben ez a felhasználási mód.

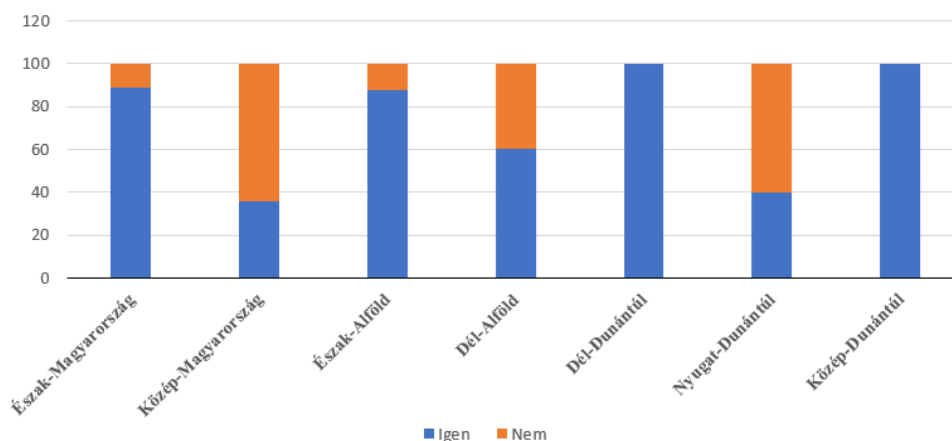

13. ábra Teaként használat különböző betegségek esetén

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

Az előző diagram alapján jól látszik, hogy a teakénti fogyasztás rendkívül népszerű különböző egészségügyi problémák kezelésében. Leggyakrabban torokgyulladás esetén alkalmazzák, ahol a **megkérdezettek 56%-a választja** ezt a kezelési módot ez látható a **13. ábrán**. Ezen kívül a gyomor-bélrendszeri és epepanaszokkal küzdő emberek gyakran élnek a teakénti fogyasztási lehetőséggel, amely az esetek **25%-át teszi ki**. A különböző gyógynövények, mint például a kamilla, a borsmenta egyszerűen a gyomorpanaszok és a bélproblémák enyhítésében, valamint az emésztés elősegítésében játszanak szerepet. Az egyéb kategóriába tartozó betegségek közé írtam a nyugtató hatást, a magas szívverés csökkentését, valamint a megfázást, bőrgyulladás és arcüreggyulladás kezelését. A nyugtató hatású teák, mint a citromfű vagy a levendula, az emberek számára gyakran választott alternatívák stresszoldásra és álmatlanság ellen. A magas szívverést csökkentő teák, például a galagonya, ami hozzájárul a szívritmus szabályozásához. Megfázás esetén az emberek gyakran választják a hárs vagy

kakukkfű teát, melyek erősítik az immunrendszert és segítik a légúti panaszok enyhítését. Bőrgyulladásra és arcüreggyulladásra olyan teát használnak, mint például a körömvirág vagy a kamilla, ami gyulladáscsökkentő és bőrnugtató tulajdonságaikról ismertek. Ez a diagramm jól mutatja, hogy a teakénti fogyasztás rendkívül sokrétű, és különböző egészségügyi problémák esetén természetes megoldásként szolgál az emberek számára.

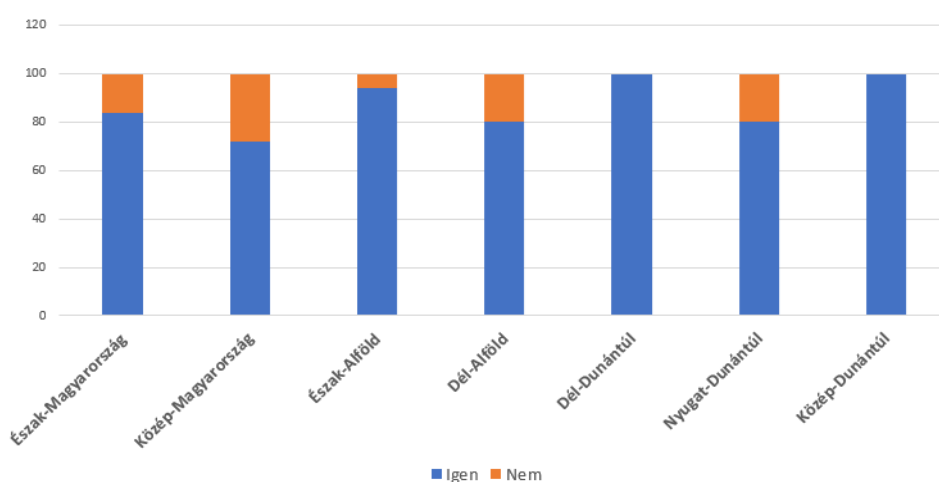
14. ábra Gyógyszer helyett gyógynövény használata régióként vizsgálva

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

A kutatásomban kiemelten fontosnak tartottam megvizsgálni, hogy az emberek milyen gyakran választják a gyógynövényeket, különösen a kamillavirágzatot, a hagyományos gyógyszerek helyett ez figyelhető meg a **14. ábrán**. Ezt régióként elemeztem, és az eredmények alapján részletes összehasonlításokat végeztem. A kamilla különösen hasznos gyógynövényként használható, mivel természetes összetevői révén nem okoz mellékhatásokat, amelyek gyakran előfordulhatnak szintetikus gyógyszerek esetén. Viszont rendkívül fontos, hogy a kamillavirágzatot megbízható forrásból szerezzük be, hiszen a nem megfelelően kezelt vagy feldolgozott virágok kórokozókat tartalmaznak. Ez különösen fontos szemészeti betegségek kezelésénél, ahol a fertőzött kamilla komoly problémákat okozhat. A kutatás eredményei alapján megfigyelhető, hogy az emberek nagy arányban választják a gyógynövényeket, ami pozitív véleményekre ad okot, mind az Alföld, mind Magyarország más régiói tekintetében. Régiók szerinti vizsgálatom során kiderült, hogy **Dél- és Közép-Dunántúlon** az emberek 100%-ban a kamillát választják a gyógyszer helyett, ami jól mutatja a gyógynövény helyi népszerűségét. Hasonlóan magas használati arányt tapasztaltam **Észak-Magyarországon** is, ahol a kamilla gyakori alternatíva a gyógyszerekkel szemben.

Az **Alföldön**, különösen annak északi részén, szintén nagyon sokan használják a kamillát gyógyszer helyett. Érdekességként említhető meg, hogy bár a kamilla jelentős mennyiségben terem az Alföldön, mégsem itt mutatkozik meg a legmagas használati arány, tehát nem a termőhely befolyásolja a gyógynövény népszerűségét.

A kutatásom során készített diagramok jól szemléltetik, hogy a kamillavirágzat, **mint hungarikum**, országosan elterjedt és sokak által kedvelt gyógynövény. Nemcsak az Alföldön, Magyarország számos más területén is nagy népszerűség övezi, és sokan kedvelik. Ezek az eredmények megerősítik azt a megállapítást, hogy a kamilla egyike a legnépszerűbb és legszélesebb körben alkalmazott gyógynövényeknek az országban.

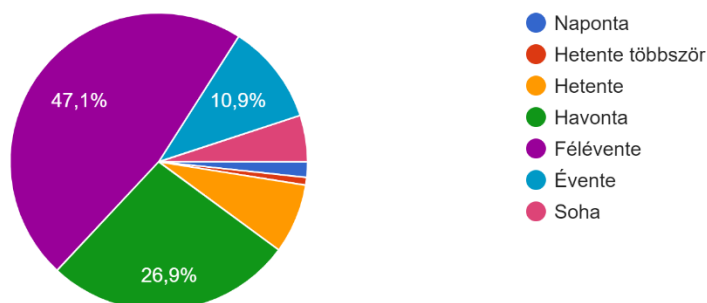
15. ábra A kamillavirágzat jelenléte a háztartásban régióként vizsgálva

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

Az általam végzett kutatás egyik fontos kérdése az volt, hogy a kitöltők háztartásaiban található-e kamillavirágzat. Ennek célja az volt, hogy felmérjem, mennyire elterjedt és népszerű a kamillavirágzat használata a mindennapokban, ez látható a **15. ábrán**. A kamillát többféle formában is be lehet szerezni például filterezett teaként, illetve papírtasakos változatban, de azok számára is elérhető, akik szeretnék begyűjteni, hiszen a természetben számos helyen – például vetésekben, utak mentén és gyomos területeken – megtalálható. Azonban fontos figyelmeztetés, hogy bár sokan úgy vélik, könnyen felismerik a kamillát, a növény külsőleg megtévesztően hasonlíthat bizonyos gyomnövényekhez. Ennek következtében előfordulhat, hogy akik saját kezűleg szeretnék gyűjteni a gyógynövényt, véletlenül értéktelen vagy akár káros hatású növényfajokat szednek össze. Ez különösen fontos szempont a biztonságos és

hatékony gyógynövényhasználat szempontjából. A kutatást vizsgálva, a háztartásokban való kamillavirágzat jelenléte régióként változik. A diagramokon jól látható, hogy **Dél-Dunántúlon és Közép-Dunántúlon** a válaszadók 100%-a rendelkezik kamillavirágzattal, ami rendkívül magas elterjedtségre utal.

Közép-Magyarországon és a Dél-Alföldön a kamilla jelenléte valamivel kisebb, de még így is jelentős, hiszen a válaszadók közül 80%-a számolt be arról, hogy otthonában megtalálható ez a gyógynövény. Ez az eredmény rávilágít arra, hogy a kamillavirágzat széles körben elterjedt Magyarországon, különösen a déli régiókban, ahol szinte minden háztartásban jelen van.

16. ábra A kamilla gyakoriságának használata

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

A diagram azt mutatja a 16. ábrán, hogy az emberek milyen gyakran használják a kamillát különböző formákban. Az adatok alapján a legnagyobb arányban, a **válaszadók 47%-a**, félévente alkalmazza a kamillát, ami arra utal, hogy ez a gyógynövény népszerű, de inkább alkalmi használatra szánt. Az, hogy sokan félévente nyúlnak a kamilla után, arra is utalhat, hogy bizonyos egészségügyi problémákra vagy szezonális panaszokra, például megfázásra, emésztési zavarokra, vagy nyugtató hatása miatt használják. A második legnagyobb csoport, a **válaszadók 27%-a**, havonta alkalmazva kamillát, ami már rendszeresebb használatot jelent. Ezek az emberek nagyon gyakran támaszkodnak a kamilla jótékony hatásaira, legyen szó emésztési problémák enyhítéséről, stresszről vagy bőrproblémáról. Ez a két csoport együttesen jól mutatja, hogy a kamilla gyakran használt gyógynövény, amely sok ember életében jelen van, legyen az alkalmi vagy rendszeres használata.

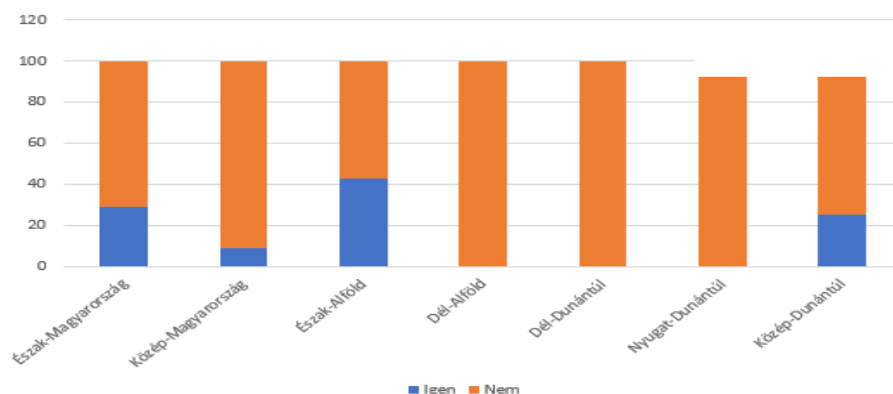

17. ábra Szófelhő

Forrás: wordart.com, saját kérdőív alapján, 2024

A kérdőív alapján egyértelműen kirajzolódik a kamilla jelentősége a magyar kultúrában és egészségügyben. Ez egy asszociációs diagram (17. ábra), aminek a segítségével azokat az asszociációkat jelenítettem meg amelyek előfordulhatnak a kamillavirágzat kapcsán. A színek jelentősége az csak a könnyebb vizuális megértést szolgálja. A legnagyobb hangsúlyt a „tea” kifejezés kapta, ami nemcsak a kamillának a teázásban betöltött szerepére utal, hanem a tradicionális magyar gyógyteák kultúrájára is. A kamillatea népszerűsége hazánkban széles körben elterjedt, mivel a kamilla jótékony hatásai, mint a nyugtató és gyulladáscsökkentő tulajdonságok, széleskörűen ismertek és elismertek. A válaszadók egyértelműen hangsúlyozták, hogy a kamilla elsősorban egészségügyi szempontból fontos a számukra, és sokan használják különböző problémák enyhítésére, például stressz vagy alvási nehézségek esetén. Az „Alföld” kifejezés megjelenése a válaszokban arra utal, hogy a résztvevők tudatában vannak a kamilla magyar termesztésének és a hungarikum státuszának. Ez a helyi vonatkozás nemcsak a növény származását erősíti, hanem a helyi kultúra és mezőgazdaság fontosságát is hangsúlyozza, hiszen az Alföld különleges talaj- és éghajlati adottságai ideálisak a kamilla termesztésére. A „gyógynövény”, „gyógyító” és „nyugtató” kifejezések tovább erősítik a kamillának, mint természetes gyógymódnak a jelentőségét. A válaszadók nem csupán a kamilla fizikai hatásait emelték ki, hanem az illatát is.

A kamilla aromája hozzájárul a teázás élvezetéhez. Az „illóolaj” említése pedig arra utal, hogy a résztvevők ismerik a kamilla különböző felhasználási módjait, hiszen az illóolaj formájában is népszerű.

18. ábra Hungarikum ismertsége

Forrás: Google Űrlapok diagramm, saját kérdőív alapján, 2024

Az Alföldi kamillavirágzat hungarikum státuszának ismertsége a kitöltők körében alacsony volt, hiszen mindössze a megkérdezettek **23%-a** tudta, hogy ez a gyógynövény hivatalosan is hungarikumként van nyilvántartva ez figyelhető meg a **18.ábrán**. Ez az alacsony arányú százalék rávilágít arra, hogy a hungarikumok fogalma és jelentősége még mindig nem elég jól ismert a lakosság szélesebb körében, ami arra utal, hogy a hungarikumok népszerűsítése és tudatosítása további figyelmet igényel. Érdekességképpen megvizsgáltam, hogy a kamillavirágzat hungarikumként való ismerete milyen régiók között oszlik meg. Az adatok azt mutatták, hogy a legtöbb válaszadó, aki tisztában volt az Alföldi kamillavirágzat hungarikum státuszával, **Észak-Alföldről** származott. Ez a régió hagyományosan ismert a kamilla termesztéséről és felhasználásáról, ami sokat adott ahhoz, hogy a helyiek jobban tisztában legyenek ennek a gyógynövénynek jelentőségével és értékével. Ezzel szemben **a Dél-Alföldön**, ahol szintén használják a kamillát, a válaszadók közül senki sem jelezte, hogy tudna a hungarikum státuszáról. Ez a jelenség több tényezőre is visszavezethető.

Lehetséges, hogy a helyi közösségekben a hungarikum fogalma nem elég hangsúlyos, vagy esetleg a helyi termesztők és fogyasztók között nem alakult ki olyan tudatosság, mint Észak-Alföldön. Összességében a vizsgálat rávilágít arra, hogy a hungarikumok, mint az Alföldi kamillavirágzat, jelentős kulturális és gazdasági értéket képviselnek, de a tudás és

ismeretanyag fejlesztése érdekében fontos lenne több figyelmet fordítani a helyi értékek népszerűsítésére, hogy a szélesebb közönség jobban megismerhesse és értékelhesse.

3.3 Szekunder kutatás eredményei

A szekunder kutatásban a 2015 és 2020 közötti időszak kamilla és egyéb gyógynövény-felvásárlási, feldolgozási és értékesítési tendenciáit vizsgálom. A hazai gyógynövényipar ezen időszakban mutatott alakulása jól tükrözi a kereslet és kínálat változásait, valamint a piaci alkalmazkodást. A száraz állapotra átszámolt mennyiségek a feldolgozás hatékonyságát jelzik, míg a belföldi feldolgozásra szánt mennyiségek a hazai piac szerepét hangsúlyozzák. A vadon termő gyógynövények beszerzése, valamint a felvásárlási mennyiségek hullámvázai pedig a termésingadozásokat és a nemzetközi piaci igények hatásait tükrözik.

Beszerzés							
Termesztett		Vadon termő				Import	Értékesítés belföld további feldolgozásra
Termelőtől		Gyűjtőtől		Felvásárlótól			
	kg/drog	kg/nyers	kg/drog	kg/nyers	kg/drog	kg/drog	kg/drog
2015		264280			92460	36568	29925
2016		285590		505960	23354		28449
2017		276400					20291
2018	5851	165670					13024
2019		81989				34170	14687
2020		169489				36088	

19. ábra Kamilla felvásárlás 2015-2020-ig

Forrás: AKI Agrárstatisztikai Információs Osztály, saját szerkesztés, 2024

A kamilla beszerzésének részletes adatait mutatja be a **21. ábra** 2015 és 2020 között, különböző forrásokból származó nyersanyagokra lebontva. Az adatok jól tükrözik a kamilla piaci dinamikáját, amely magában foglalja a termesztett és a vadon termő kamillát, az import mennyiségeket, valamint a belföldi feldolgozásra szánt mennyiségeket.

A **vadon termő gyűjtőtől való kamilla** kg/nyers beszerzése az időszak alatt változó tendenciákat mutatott. 2015 és 2016 között a felvásárlás mennyisége 264 280 kg és 285 590 kg között mozgott, ami a hazai termés erős jelenlétét jelzi. Ezt követően azonban 2017-re a beszerzési mennyiség 276 400 kg-ra csökkent. Ez a csökkenés arra utalhat, hogy valamilyen piaci, mezőgazdasági vagy környezeti tényezők hátráltatták a termést. Azonban 2019-ben már

81 989 kg-ra csökkent a felvásárlás. 2020-ban folytatódott a növekedés, elérve a 169 489 kg-ot. Ez a tendencia azt mutathatja, hogy a gyűjtők sikeresen alkalmazkodtak a piac igényeihez, vagy a kamilla iránti kereslet növekedett a fogyasztói szokások változása miatt.

A vadon termő kamilla esetében két külön kategória figyelhető meg: a gyűjtőktől és a felvásárlóktól való beszerzés. A felvásárlóktól származó kg/nyers mennyiség 2015-ben még 505 960 kg volt, ami a vadon termő növények széleskörű kihasználását jelezte. A felvásárlótól származó vadon termő gyógynövények mennyisége jelentős csökkenést mutatott 2015 és 2016 között. Míg 2015-ben a begyűjtött és felvásárolt vadon termő gyógynövények tömege kg/drog elérte a 92 460 kilogrammot, addig 2016-ra ez az érték 23 354 kilogrammra esett vissza.

Az importált kamilla mennyisége viszonylag stabilnak bizonyult az évek során, 2015-ben 36 568 kg, 2018-ban 34 170 kg, 2020-ban pedig 36 088 kg volt. Ez a stabilitás azt jelzi, hogy a hazai piac továbbra is számít a külföldi forrásokra, hogy kielégítse a keresletet. A belföldi feldolgozásra szánt kamilla mennyisége folyamatosan csökkent az évek során, 2015-ben még 29 925 kg, 2020-ra pedig 14 687 kg-ra esett vissza. Ez a csökkenés azt mutatja, hogy a hazai feldolgozóipar esetleg nem tudta fenntartani a kamilla feldolgozásának korábbi szintjét, vagy a kamilla iránti belföldi kereslet csökkent.

Gyógynövényfajta	2015	2016
	beszerzés, kg	
Bodza (virág)	172 922	96 340
Galagonya ágvéggel	11 479	4 421
Hárs, orvosi	30 913	17 959
Kamilla	187 854	137 853
Citromfűlevél	40 924	42 688
Csalánlevél	190 910	150 469
Gyermekláncfű	5 843	6 251
Keskeny útifű levél	2 049	7 962

20. ábra Száraz állapotra átszámolt gyógynövények mennyisége 2015-2016

Forrás: AKI Agrárstatisztikai Információs Osztály

Az adatok alapján nyolc különböző gyógynövény beszerzési mennyiségeit vizsgáltam a 2015-2016-os időszakra vonatkozóan, száraz állapotát tekintve ez látható a **22.** ábrán. A legnagyobb mennyiségű gyógynövény a csalánlevél, amelyből 190 910 kg-ot gyűjtöttek, míg a beszerzési mennyiség 150 469 kg-ra csökkent. A bodza virág is jelentős mennyiségben került felvásárlásra, 172 922 kg-ról 96 340 kg-ra csökkent az értéke. A hárs esetében 30 913 kg-ot jegyeztek, amelyből 17 959 kg maradt fenn a beszerzés után. A **kamilla** kiemelkedő szerepet játszik a gyógynövények között, hiszen 187 854 kg-ot gyűjtöttek, azonban a fennmaradó

mennyiség 137 853 kg-ra csökkent 2016-ra, ami azt jelzi, hogy a kamilla iránti kereslet csökkenő tendenciát mutatott. A galagonya esetében 11 479 kg-ot gyűjtöttek, ami 4 421 kg-ra csökkent. A citromfűlevél beszerzési mennyisége 40 924 kg, amely 42 688 kg-ra növekedett, jelezve a kereslet erősödését. A gyermekláncfű a legkisebb mennyiséget mutatja, mindössze 5 843 kg-ot, ami 6 251 kg-ra emelkedett, míg a keskeny útifű levél 2 049 kg-ról 7 962 kg-ra nőtt.

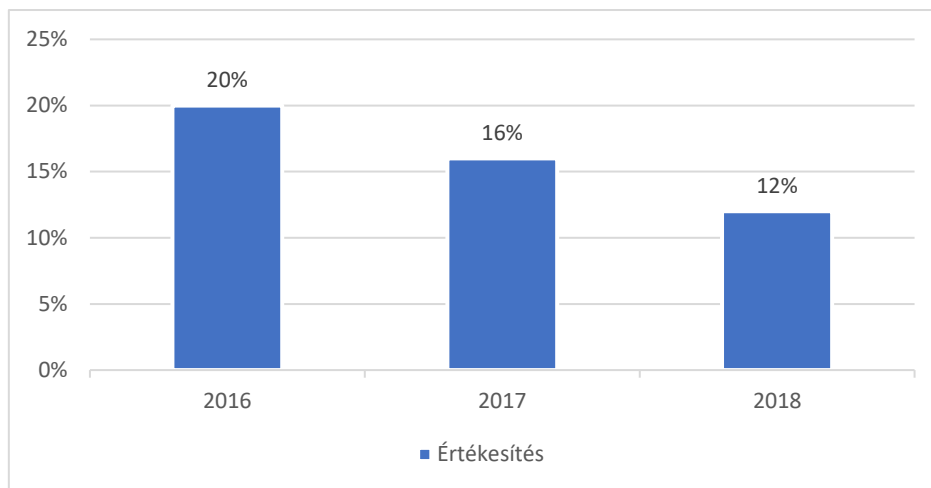
Gyógynövényfajta	2016	2017
	beszerzés, kg	
Bodza (virág)	96 340	81 626
Galagonya ágvéggel	4 421	8 493
Hárs, orvosi	17 959	21 322
Kamilla	137 853	66 287
Citromfűlevél	42 688	29 110
Csalánlevél	150 469	228 042
Gyermekláncfű	6 251	1 667
Keskeny útifű levél	7 962	1 101

21. ábra Száraz állapotra átszámolt gyógynövények mennyisége 2016-2017

Forrás: AKI Agrárstatisztikai Információs Osztály

A 2016-2017-es időszak adatai alapján nyolc gyógynövény beszerzési mennyiségei láthatók a **23.** ábrán. A bodza virág esetében a gyűjtött mennyiség 96 340 kg volt, míg a beszerzés csökkent 81 626 kg-ra, ami a kereslet csökkenésére utal. A galagonya ágvég esetében a beszerzési mennyiség 4 421 kg-ról 8 493 kg-ra emelkedett, jelezve, hogy ez a gyógynövény népszerűsége nőtt. A hárs mennyisége 17 959 kg-ról 21 322 kg-ra növekedett, ami arra utal, hogy a piacon elérhető hárs mennyisége gyarapodott. A kamilla kiemelkedő szerepet játszik a gyógynövények között, 137 853 kg-ot gyűjtöttek, de a beszerzés 66 287 kg-ra csökkent, ami figyelmeztet a kamillával kapcsolatos kereslet gyengülésére. A citromfűlevél esetében a gyűjtött mennyiség 42 688 kg volt, míg a beszerzés 29 110 kg-ra csökkent, ami szintén a kereslet visszaesését tükrözi.

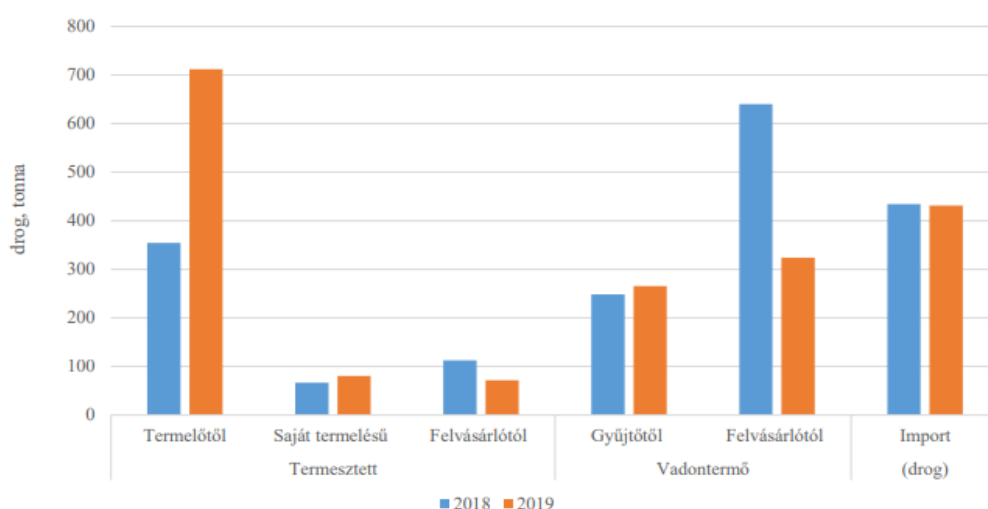
A csalánlevél jelentős mennyiségben, 150 469 kg-ban került gyűjtésre, de a piacon valószínűsíthető kereslet még nagyobb növekedést eredményezett, 228 042 kg-ra. A gyermekláncfű gyűjtési mennyisége 6 251 kg, amely 1 667 kg-ra csökkent, jelezve, hogy ennek a gyógynövénynek a népszerűsége is csökkent. A keskeny útifű levél esetében 7 962 kg-ot gyűjtöttek, és a beszerzés 1 101 kg-ra esett, amely a növény iránti kereslet csökkenését mutatja.

22. ábra Belföldi tovább feldolgozásra szánt virág értékesítés megoszlása 2016-2018

Forrás: AKI Agrárstatisztikai Információs Osztály, saját szerkesztés, 2024

A belföldi tovább feldolgozásra szánt virágok értékesítésének megoszlása látható 2016 és 2018 között, oszlopdiagram formájában a **24. ábrán**. A tovább **feldolgozásra szánt virágok közé a bodza, galagonya, hárs, hibiszkusz, kamilla, körömvirág, levendula tartozik**. 2016-ban a legmagasabb értékesítési arányt, 20%-ot mutatott, míg 2017-ben ez az arány 16%-ra csökkent. 2018-ban a trend folytatódott, és az értékesítési arány 12%-ra esett vissza. Ez a csökkenés arra utal, hogy a belföldi piacon a virágok iránti kereslete csökkent az évek során. A diagram alapján látható, hogy a három év során folyamatosan csökkent az értékesítés aránya, ami figyelemre méltó tendencia.

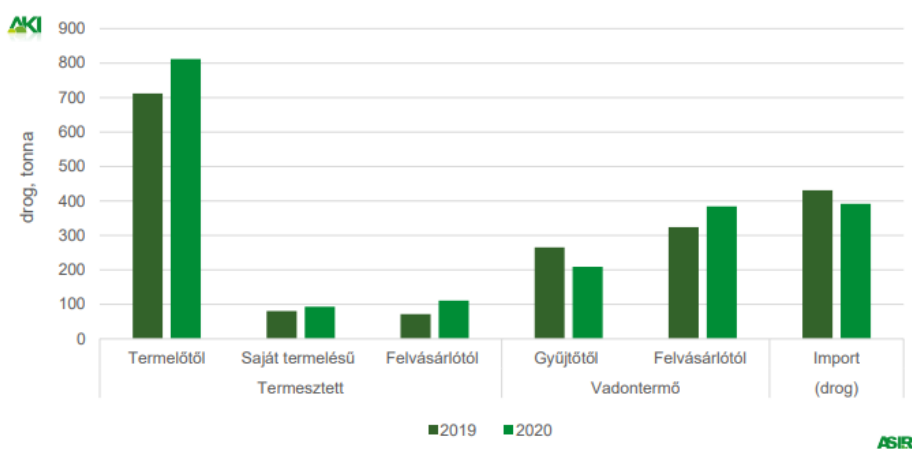

23. ábra Gyógynövények (drog) felvásárlása, 2018-2019

Forrás: NAIK AKI Agrárstatisztikai Osztály

A diagram a termesztett és vadon termő gyógynövények felvásárlásának folyamatát mutatja be, ez látható a **25. ábrán**. A termesztett gyógynövények beszerzése **három fő forrásból történhet**: termelőktől, saját termelésből, valamint felvásárlóktól. A saját termelésű, felvásárlók, és gyűjtő által beszerzett gyógynövények esetében a mennyiségben nem tapasztalható jelentős változás ez időszak alatt.

Ezzel szemben a termelőktől vásárolt termesztett gyógynövények tonnagyűjtési mennyisége **2018-ról 2019-re szembetűnő növekedést** mutatott, közel a duplájára emelkedve. Ez arra utal, hogy a piaci kereslet vagy a termelési kapacitás növekedett, ami a termelők teljesítményének javulásával is összefügghet. A vadon termő gyógynövények, mint például a kamilla, származhatnak gyűjtőktől és felvásárlóktól. A diagramon megfigyelhető, hogy a vadon termő gyógynövények felvásárlása **2018-ról 2019-re csökkent**, ami figyelmeztető jel lehet a gyűjtési gyakorlatok vagy a természetes erőforrások fenntarthatósága szempontjából. Az import mennyisége stagnál, ami azt jelzi, hogy a külföldi beszerzések nem változtak jelentősen az adott időszakban. A gyógynövények importja pedig nem változott.

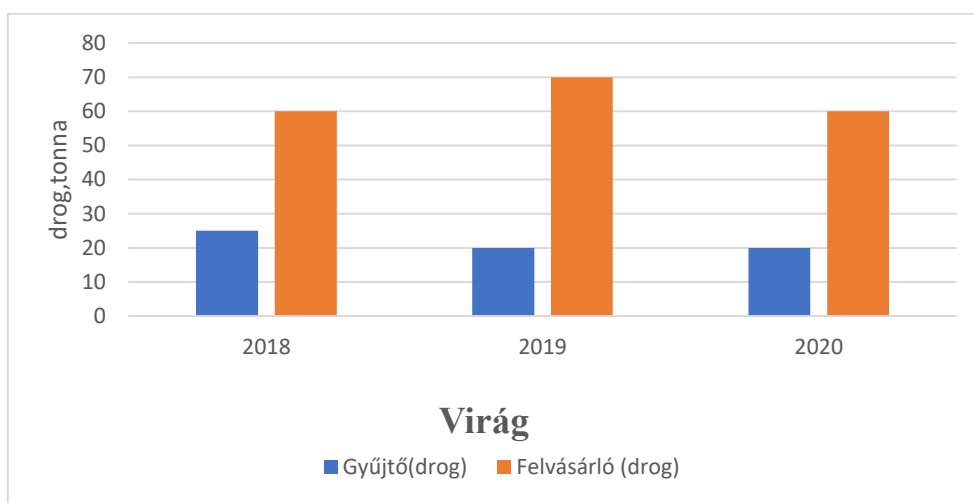

24. ábra Gyógynövények (drog) felvásárlása 2019-2020

Forrás: NAIK AKI Agrárstatisztikai Osztály

A 2019-es és 2020-as időszakra vonatkozóan egyértelműen megfigyelhető a **26. ábrán**, hogy mind a termesztett, mind a vadon termő gyógynövények esetében a feldolgozásra beszerzett növények mennyisége nagyrészt stabil maradt, tehát nagy különbségek nem mutatkoztak az évek között ezen a téren. Azonban lényeges eltérés figyelhető meg a termelőtől és a gyűjtőtől vásárolt gyógynövények tekintetében. A termelőtől vásárolt növények

mennyisége ugyanis jelentős növekedést mutatott a 2020-as évre, ami arra utal, hogy a termesztett gyógynövények iránti kereslet emelkedett, vagy esetleg a termesztési kapacitások bővültek. Ezzel szemben a gyűjtőtől vásárolt növények volumene stagnált, nem mutatott növekedést. Az importált gyógynövények mennyiségében is történt változás **2020-ra, enyhe csökkenés** figyelhető meg az előző évhez képest. Ez a minimális csökkenés azt is jelezheti, hogy a hazai termesztés és gyűjtés egyre nagyobb szerepet játszott a gyógynövényiparban, és ez az importált növények iránti igény visszaesését okozta.

25. ábra Vadontermő gyógynövények beszerzése 2018-2020

Forrás: NAIK AKI Agrárstatisztikai Osztály, saját szerkesztés

A diagramon a vadontermő gyógynövények közül a **virág** típusú növények – mint a bodza, galagonya, hárs, hibiszkusz, kamilla, körömvirág és levendula – beszerzése látható a **2018 és 2020** közötti időszakban a 27. ábrán. A virágok esetében két fő forrás különböztethető meg, a gyűjtőktől és a felvásárlóktól történő beszerzés. A diagramon világosan megfigyelhető, hogy a felvásárlótól való beszerzés jelentősen meghaladja a gyűjtőktől történő beszerzés mértékét. Ez a jelenség több okkal is magyarázható. Egyrészt a felvásárlók általában nagyobb mennyiségben és stabilabban tudják biztosítani a szükséges gyógynövényeket, mivel több gyűjtővel is kapcsolatban állhatnak, és nagyobb kapacitással rendelkeznek. Míg a gyűjtők egyéni szereplők, korlátozott erőforrásokkal és időbeli kapacitásokkal, addig a felvásárlók gyakran szélesebb beszerzési hálózattal bírnak, amely lehetővé teszi a nagyobb mennyiségű növények összegyűjtését és forgalmazását. Továbbá a felvásárlók közvetítő szerepet töltenek be, ami könnyebbé teszi a feldolgozóipar számára a növények beszerzését, hiszen így nem kell egyénenként gyűjtőkkel foglalkozniuk, hanem nagyobb tételekhez juthatnak egy-egy felvásárlón keresztül. Ez költséghatékonyabbá és időtakarékosabbá teszi a beszerzési

folyamatot. Az is lehetséges, hogy a gyűjtők száma és kapacitása csökken, mivel a vadon termő gyógynövények gyűjtése egyre inkább specializált tudást és időt igényel. Eközben a felvásárlók stabil piaci szereplőként könnyebben tudnak alkalmazkodni a piaci igényekhez, és a kereslet növekedésével nagyobb mennyiségű növényt képesek beszerezni és kínálni a feldolgozóipar számára.

3.4 Következtetések, javaslatok

Az első hipotézisem, miszerint a kamilla kiemelten elismert a gyógyászatban, igazolódott a kérdőíves kutatásom eredményei alapján. A válaszadók többsége arról számolt be, hogy valamilyen betegség kezelésére rendszeresen alkalmazza a kamillát, ezt alátámasztja, hogy a gyógynövény széles körben elterjedt és elismert a gyógyászatban. A felhasználási módok közül a leggyakoribb a kamillateaként történő fogyasztása, valamint gőzölésre, inhalálásra és gyulladások kezelésére való alkalmazása. Ez is jelzi, hogy a kamilla többféle betegség kezelésére alkalmas, és az emberek széles spektrumú gyógyhatásai miatt preferálják. A leggyakrabban említett betegségek, amelyekre a kamillát használják, a torokgyulladás, valamint a gyomor- és bélproblémák, továbbá epepanaszok. Ez a sokoldalú felhasználás mutatja, hogy a kamilla különféle egészségügyi problémák enyhítésében nyújt segítséget, és sok esetben a válaszadók gyógyszerek helyett is szívesebben fordulnak a kamillához és más gyógynövényekhez. A kérdőív eredményeiből az is kiderült, hogy a kamillavirágzat szinte minden háztartásban megtalálható, és rendszeresen használt gyógynövény. Az alkalmazás gyakorisága szintén figyelemre méltó, mivel a válaszadók többsége évente több alkalommal, leggyakrabban fél évente használja a kamillát különböző egészségügyi problémák kezelésére. Ez is alátámasztja, hogy a kamilla az emberek mindennapi életében stabilan jelen van, és egy megbízható természetes gyógymódként tekintenek rá. Az interjúk során egyértelműen kiderült, hogy a kamilla iránt jelentős kereslet van a gyógyszertárakban is, ami tovább hangsúlyozza a gyógynövény népszerűségét és elismertségét a gyógyászatban. Ezen kívül a gyógyszerészek tapasztalatai és ajánlásai is hozzájárulnak a kamilla iránti kereslet növekedéséhez, mivel sokan fordulnak szakemberhez, aki megerősíti a kamilla jótékony hatásait különböző egészségügyi problémákra. Az eredmények alapján érdemes lenne a kamilla felhasználási lehetőségeit bővebben bemutatni a lakosság számára, hiszen sokan keresik ezt a természetes gyógymódot. Javasolt lenne a kamilla különböző formáit (tea, gőzölés, tinktúra) célzottabban népszerűsíteni, hogy mindenki megtalálja a számára legmegfelelőbb alkalmazási módot. Hasznos lehetne a

gyógyszerészek és orvosok bevonása a kamilla jótékony hatásainak terjesztésébe, hiszen szakértelmük még jobban erősítheti a gyógynövény iránti bizalmat.

A **második hipotézisem** alapján azt feltételeztem, hogy az Alföldi kamilla iránti piaci kereslet folyamatosan növekszik. Azonban a kutatás során arra a megállapításra jutottam, hogy valójában csökkenés figyelhető meg a kamilla iránti keresletben. Ennek hátterében az áll, hogy a piacon túlkínálat alakult ki, ami a kamilla értékesítésének nehézségeit eredményezi. Az interjúban megkérdezettek arról számoltak be, hogy egyre kevesebb gyűjtő foglalkozik a kamilla gyűjtésével, ami aggasztó trendet jelez. A gyűjtéshez szükséges területek korlátozottak, különösen a pusztai területek, ahol a gyűjtés engedélyezett, ami tovább nehezíti a gyűjtők helyzetét. Ez a csökkenő számú gyűjtőhely, a kamilla természetes élőhelyének védelmére is utalhat, mivel a fenntartható gyűjtés érdekében fontos figyelembe venni a növény állományának megőrzését. A kutatási diagramokon is jól látható, hogy a felvásárlási mennyiség fokozatosan csökken évről évre, ami a kamilla iránti kereslet csökkenését és a gyűjtés nehézségeit tükrözi. Ez a tendencia arra figyelmeztet, hogy a kamillának nemcsak a piaci kereslet szempontjából van szüksége támogatásra, hanem a gyűjtők és a fenntartható gyűjtési módszerek védelmére is. A jövőbeli stratégiák kidolgozása érdekében elengedhetetlen, hogy a piaci szereplők, a gyűjtők és a döntéshozók együttműködjenek, hogy biztosítsák a kamilla folyamatos elérhetőségét és fenntarthatóságát a piacon. Ezzel a területi versenyképesség növelése is előtérbe helyezhető, hiszen helybeli endogén erőforrásként is lehetne tekinteni a kamilla termesztésre. A kamilla piaci keresletének stabilizálása érdekében javasolt lenne a gyűjtők támogatása és a fenntartható gyűjtési területek bővítése, így a kínálat és kereslet egyensúlya hosszú távon fenntartható lenne. A kamillagyűjtés szabályozott bővítése és a fenntarthatósági szempontok betartása révén nemcsak a kamilla állomány megóvása érhető el, hanem a gyűjtés piaci stabilitása is javulhatna. Fontos lenne a piaci szereplők közötti együttműködés erősítése, hogy hosszú távon biztosítani lehessen a kamilla folyamatos elérhetőségét és alkalmazkodni lehessen a változó piaci igényekhez.

A **harmadik hipotézisem** szerint a vadon termő gyógynövények felvásárlási aránya magasabb, mint a termesztett gyógynövényeké. Azonban a kutatás eredményei azt mutatták, hogy a valóságban a felvásárlás szempontjából a termesztett gyógynövények iránti kereslet nagyobb mértékben növekszik, mint a vadon termőké. A termesztett növényeknél a gazdálkodók által végzett kontrollált termesztési módszerek, valamint a rendelkezésre álló infrastruktúra lehetővé teszi a folyamatos és megbízható ellátást, ami különösen fontos a feldolgozóipar számára. Emellett a vadon termő gyógynövények gyűjtése több kihívással is jár. A gyűjtés helye és időpontja gyakran változó, ami a beszállítási és minőségi problémák

kockázatát növeli. A vadon termő növények esetében a gyűjtés korlátozott területekre összpontosul, és a gyűjtők számának csökkenése is befolyásolja a felvásárlási mennyiségeket. A kutatási adatok és diagramok alapján megfigyelhető, hogy a termesztett gyógynövények iránti kereslet folyamatosan emelkedik, míg a vadon termő gyógynövények felvásárlási aránya nem mutatja ugyanazt a növekedést. Ez a tendencia arra utal, hogy a piaci szereplők egyre inkább a termesztett változatok felé fordulnak, amelyek biztosítják a folyamatos ellátást és a megbízható minőséget. A jövőbeli stratégiák kidolgozása érdekében fontos figyelembe venni ezt a változást, hogy a vadon termő gyógynövények fenntartható gyűjtésére és a termesztett növények termelésének támogatására is nagyobb hangsúlyt fektessünk. A termesztett gyógynövények iránti kereslet növekedésére alapozva javasolt lenne a gazdálkodók termesztési kapacitásának bővítése, hogy biztosítsák a piac folyamatos ellátását. Hasznos lehetne támogatni a vadon termő gyógynövények fenntartható gyűjtését, így kiegyensúlyozva a termesztett és a vadon termő növények szerepét a piacon. Érdemes lenne ösztönözni a feldolgozóipart, hogy a megbízható forrásból származó, ellenőrzött termesztésű növényeket részesítse előnyben, miközben figyelmet fordít a vadon termő növények természetes élőhelyének megóvására.

Az **utolsó hipotézisem** az Alföldi kamilla hungarikum státuszával kapcsolatban azt feltételeztem, hogy a termék kiemelt ismertséggel bír, és az emberek többsége tisztában van az Alföldi területekről származó kamilla jelentőségével. Azonban a kérdőív eredményei alapján kiderült, hogy a válaszadók többsége nem gondol az Alföldi kamillára, mint hungarikumra, sőt még az Alföldi területeken is csak korlátozottan ismerik ennek a státuszát. Ez a megállapítás arra világít rá, hogy a hungarikum státusz, amely elvileg növelhetné a termék ismertségét és értékét, a valóságban nem gyakorol olyan jelentős hatást, mint azt előzetesen gondoltam. Az interjúk során a résztvevők kifejtették, hogy a kamilla hungarikumként való elismerése nem feltétlenül fordul át a mindennapi tudatukba, és sokan nem kapcsolják össze a terméket a hungarikum fogalmával. Ez a jelenség rávilágít arra, hogy a hungarikum státusz önmagában nem elegendő ahhoz, hogy a termék széleskörű ismertségét és elismerését biztosítsa. Ahhoz, hogy a kamilla valóban elérje a kívánt népszerűséget, szükség van hatékonyabb kommunikációs és marketing stratégiákra, amelyek segítenek a fogyasztók tudatában a hungarikumok és a helyi termékek értékének hangsúlyozásában. A kutatás így fontos kiindulópontot nyújt a jövőbeli fejlesztésekhez, amelyek révén a kamilla, mint hungarikum, szélesebb körű elismerést nyerhet. A kutatás alapján érdemes lenne olyan marketingkampányokat indítani, amelyek az Alföldi kamilla hungarikum státuszát és különlegességét hangsúlyozzák, hogy növeljék a termék ismertségét és értékét a fogyasztók körében. Javasolt lenne az Alföldi kamillát célzott kommunikációs csatornákon keresztül

népszerűsíteni, például kulturális eseményeken vagy hungarikumokhoz kapcsolódó rendezvényeken, hogy a helyi értékek jobban eljussanak a közönséghez. Fontos lehet a hungarikum státusz előnyeit tudatosítani a fogyasztókban, akár információs kampányok, akár ismeretterjesztő anyagok segítségével, hogy az Alföldi kamilla egyedisége és jelentősége jobban beépüljön a köztudatba és mindemelett munkalehetőségek teremtését is megalapozhatná a kézimunkaerő igényes ágazatok kapcsán.

4. Összefoglalás

A dolgozatomban bemutatom a gyógynövények, különösen az Alföldi kamilla gyógyászati, piaci és gasztronómiai jelentőségét, amely témaköröket szakirodalmi források és a kutatási munkám alapján dolgoztam fel. Részletesen bemutatom az Alföldi kamilla sajátos termőhelyét, amely az ország egyedülálló, sótartalmú talajjal és kontinentális éghajlattal rendelkező területein található. Ez a termőhelyi környezet különleges kémiai összetételt és jótékony hatásokat biztosít a kamilla számára, így a növény magas gyógyászati értékkel bír, és kiemelkedő jelentőségű a magyar gyógynövény-iparban. A kamilla legismertebb hatásai közé tartozik a gyulladáscsökkentő, nyugtató és görcsoldó hatás, amelynek köszönhetően számos hagyományos és modern készítmény, például teák, tinktúrák és krémek alapanyagát adja.

Az Alföldi kamilla különlegességét kémiai összetétele adja a növény magas α -bisabolol-tartalma révén, rendkívül hatásos a bőr- és nyálkahártya-irritációk kezelésében. Az Alföldi kamilla egyedisége tehát nemcsak termőhelyi adottságaiban rejlik, hanem a benne található hatóanyagok magas koncentrációjában is, amely a gyógyszeripar számára keresetté teszi. Az utóbbi években ez a növény a gasztronómiában is megjelent, így a kamillát nemcsak a hagyományos gyógyászatban, hanem új, kreatív formában is hasznosítják, például különféle ételek, italok, édességek és ízesítők alapanyagaként. Ez a modern szemlélet hozzájárul ahhoz, hogy a kamilla ismertebbé váljon, új közönséghez is elérjen, és hozzájáruljon a tradicionális értékek megőrzéséhez egy új kontextusban.

A kutatásom során primer és szekunder módszereket alkalmaztam annak érdekében, hogy minél átfogóbb képet kapjak a kamilla hazai felhasználásáról és gazdasági szerepéről. Primer kutatásként interjúkat készítettem különböző szakértőkkel, akik betekintést nyújtottak a kamilla termesztésének, gyűjtésének és feldolgozásának gyakorlati tapasztalataiba. Ezen kívül kérdőíves felmérést végeztem a kamilla fogyasztási szokásairól, amelyben elsősorban a kamilla használatának gyakoriságát, célját és elterjedtségét vizsgáltam. Az eredmények azt mutatták, hogy a kamilla széles körben alkalmazott gyógynövény a magyar háztartásokban, főként megfázás, emésztési zavarok és gyulladások enyhítésére használják rendszeresen. Szekunder kutatásom során a kamilla hazai beszerzési és felvásárlási lehetőségeit elemeztem, valamint az ipar számára termesztett és vadon gyűjtött gyógynövények piaci helyzetét vizsgáltam. Különös figyelmet fordítottam a termesztett kamilla szerepére, mivel az ellenőrzött, stabil alapanyag-forrást biztosít, amely a nagyobb feldolgozó vállalatok számára vonzó lehetőség. Emellett azonban a vadon termő kamilla felvásárlása továbbra is jelentős, különösen a gyógyszeripari

szektorban, ahol a vadon termő növények értéke a természetes környezetből származó tisztaságuk és magas hatóanyagtartalmuk miatt különösen fontos.

Összegzőként megállapítható, hogy a kamilla egyaránt fontos szerepet tölt be a tradicionális és a modern gyógyászatban, a gasztronómiában és az egészségiparban is. Magyarország számára mind gazdasági, mind kulturális szempontból kiemelkedő jelentőséggel bír, különösen az Alföldi kamilla, amely egyedi kémiai tulajdonságai révén megkülönböztetett helyet foglal el a hazai és a nemzetközi piacon egyaránt. Fenntartása, fenntartható felhasználása és a piac stabilitása érdekében azonban további támogatásra van szükség, hogy hosszú távon megőrizhessük ezt az értékes gyógynövényt és az abból származó termékek versenyképességét.

5. Irodalomjegyzék

Szakirodalom:

1. Baldo E. (2010): Enciclopedia delle Erbe-riconoscimento e uso medicinale, alimentare,aromatico,cosmetico. Castelnuovo del Garda-Verona: Edizioni del Baldo,72.o
2. Bernáth J.– Dárics B.– Facsar G.– Földesi D.– Halászné Zelnik K.– Heltmanné Tulok M.– Kéry Á.– Lenchés O.– Németh É.– Neumayer É.–Pethő F.– Pluhár Zs.– Praszna L.– Rácz G.– Sváb J.– Szabó K. – Székely J.– Tóth E. – Zámbo I (2000): Gyógy- és aromanövények. Budapest: Mezőgazda Kiadó,413-418.o.
3. Bernáth J. – Németh,É. (2007): Gyógy- és fűszernövények gyűjtése, termesztése és felhasználása. Budapest: Mezőgazda Kiadó,9-15.o.
4. Bulla B. (1940): Az Alföld. Budapest: Magyar Szemle Társaság,3-8.o.
5. Farrell H. (2018): The Kew Gardener's Guide to Growing Herbs. London: White Lion Publishing,8.o.
6. Gosztola B. (2012): Alföldi vadon termő orvosi kamilla (*Matricaria Recutita* L.) populációk diverzitásának értékelése morfológiai és beltartalmi szempontból, Doktori értekezés, 5-9-o.
7. Gosztola B.– Kovács B. –Rédei D.–Csupor D.(2016): Orvosi székfű (kamilla)-az Év Gyógynövénye 2016-ban.Szeged: Magyar Gyógyszertudományi Társaság. 267-269.o.
8. Hohenberger E. (1993): Heil undGewürzkäuter. Augsburg: Naturbuch-Verl,122.o.
9. Irving J. (2016): The Gardener's Companion to Medicinal Plants. Francis Lincoln Limited: London, 122.o.
10. Köteles F. (1992): Herbárium avagy keresd a magad gyógyfüvét. Budapest: Petit Kft,4-7.o,46-47.o.
11. Lopes-Szabó Zs. – Szabó Gy. (2008): A bükki füvesember gyógynövényei. Debrecen: Alföldi Nyomda Zrt,6-9.o.,140-142.o.
12. Máthé Á. – Romváry V. (1978): Fűszer és gyógynövények a kiskertben és a házunk táján. Budapest: Mezőgazdasági Kiadó,173.o.
13. Németh Imréné É. (2008): A gyógynövények nagykönyve. Debrecen: Püldo Kiadó,51-52.o.
14. Oberbeil K. – Lentz C. (1997): Obst & Gemüse als Medizin.München:Südwest Verlag GmbH &Co.KG, 6.o.

15. Rápóti J. – Romváry V. (1974): Gyógyító növények. Budapest: Medicina Kiadó, 17.o, 182-184.o.
16. Tózsai I. – Horváth Zs. – Szakáli I. – Kárpáti Á. – Rigó R. – Kiss E. – Horváth I. – Simicskó I. (2021): Hungarikumok és nemzeti értékvédelem. Budapest: Ludovika, 38-47.o
17. Treben M. (1995): Gesundheit aus der Apotheke Gottes. Steyr: Verlag Wilhelm Ennsthaler, 6.o, 25-26.o.
18. Vermeulen N. (1988): The complete encyclopedie of herbs. Rebo International: Netherlands, 183.o.
19. Vida P. (2021): Hungarikumok könyve. In: Budapest: TKK Kereskedelmi Kft., 65-66.o.
20. Vörös É. (2008): A magyar gyógynövények neveinek történeti-etimológiai szótára. Debrecen: Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár sokszorosító üzeme, 5.o.

Egyéb irodalmak:

Három tétellel bővült a hungarikumok listája

<https://infostart.hu/eletmod/2024/06/18/harom-tetellel-bovult-a-hungarikumok-listaja>

Letöltés dátuma: 2024.06.18.

Hogyan lehet valami hungarikum

<https://www.hungarikum.hu/hu/content/hogyan-lehet-valami-hungarikum>

Letöltés dátuma: 2024.06.22.

Hungarikum Bizottság

<https://www.hungarikum.hu/hu/hungarikum-bizottsag>

Letöltés dátuma: 2024.06.22.

Büszkeségeink a hungarikumok, Hungarikum Bizottság

<https://hungarikum.kormany.hu/hungarikum-bizottsag>

Letöltés dátuma: 2024.06.22.

Hungarikumok gyűjteménye

https://www.hungarikum.hu/sites/default/files/hungarikumok-lista_2023.10.17.pdf

Letöltés dátuma: 2024.06.24.

Alföldi kamillavirágzat termékleírás

https://gi.kormany.hu/download/d/0f/71000/Alfoldi_kamillaviragzat_termekleiras.pdf

Letöltés dátuma: 2024.08.05.

Mautner Zsófia-Kamillaszirupos, grízes szelet, kamillás tejszínhabbal

<https://chiliesvanilia.hu/2021/06/25/kamillaszirupos-grizes-szelet-kamillas-tejszinhabbal/>

Letöltés dátuma: 2024.08.15.

2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200030.tv>

Letöltés dátuma: 2024.08.15.

A keresett magyar gyógynövény

https://www.agroinform.hu/kerteszeti_szoleszet/elkepesztoen-keresett-a-magyar-gyogynoveny-44282-001

Letöltés dátuma: 2024.08.20.

Magyarország térképe

<http://magyarorszag.terkepek.net/magyarorszag-vakterkep-folyokkal.jpg>

Letöltés dátuma: 2024.08.21.

Matricaria chamomilla kép

<https://gobotany.nativeplanttrust.org/species/matricaria/chamomilla/>

Letöltés dátuma: 2024.08.21.

Alföldi kamilla termőhelyei kép

<http://gi.gov.hu/alfoldi-kamillaviragzat>

Letöltés dátuma: 2024.02.10.

A kamilla biológiai hatása ábra

<https://www.mdpi.com/2075-1729/12/4/479>

Letöltés dátuma: 2024.08.22.

Kamillás teasütemény kép

<https://www.eastofedencooking.com/2016/08/chamomile-cookies-with-brown-butter/>

Letöltés dátuma: 2024.08.22.

6. Mellékletek

1.sz. melléklet: felhasznált interjú kérdések

Mióta foglalkozik a kamilla vadon gyűjtésével, és mi motiválta, hogy ezt a tevékenységet válassza?

Hogyan jellemezné a jelenlegi helyzetet a vadon gyűjtésben?

Milyen kihívásokkal szembesül a gyűjtési folyamat során?

Észlelt-e változást a vadon termő kamilla virágzásának mennyiségében az elmúlt évek során?

Milyen tényezők befolyásolják a vadon termő kamilla virágzását?

Milyen átlagos mennyiséget gyűjt egy szezonban vadon termő kamillából?

Használ-e valamilyen speciális technológiát a gyűjtési folyamatban?

Hogyan látja a kamilla piaci helyzetét Magyarországon és nemzetközi szinten?

Milyen módon és hol értékesíti a vadon gyűjtött kamillát?

Alapanyag tekintetében milyen formában dolgozzák fel?

Milyen tervei vannak a jövőre nézve a vadon gyűjtéssel kapcsolatban?

Milyen gyakran találkozik kamillavirágzat-tartalmú készítményekkel a gyógyszertárban, és ezek közül mennyi származik Magyarországról, konkrétan az Alföldről?

Szokott-e kifejezetten Alföldi kamillavirágzatot tartalmazó termékeket ajánlani a pácienseinek?

Ha igen, miért ajánlja ezeket?

Tapasztalatai szerint van-e olyan eset, amikor más gyógynövényekkel kombinálva különösen hatékonynak tartja a kamillavirágzatot?

Milyen szempontok alapján választja ki a gyógyszertárban forgalmazott kamillavirágzat-tartalmú készítményeket? A minőség, a hatóanyag-tartalom, a származás vagy egyéb tényezők befolyásolják a döntését?

Véleménye szerint a hungarikum státusz milyen hatással van az Alföldi kamillavirágzat megítélésére és elterjedtségére a gyógyszerészetben? Jelent ez előnyt a forgalmazás vagy a fogyasztói preferencia szempontjából?

2.sz. melléklet: felhasznált kutatási kérdőív

Ön életkora:

- ☐ 18-25
- ☐ 26-35
- ☐ 36-45
- ☐ 46-55
- ☐ 56-65
- ☐ 66+

...

Ön neme:

- ☐ Férfi
- ☐ Nő

Ön melyik megyében él?

Rövid szöveges válasz

...

Ön lakhelye:

- ☐ Főváros
- ☐ Város
- ☐ Falu

...

Ön gyógyszer helyett használ-e gyógynövényt?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

...

Az Ön háztartásában van-e kamillavirág?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

...

Ön amennyiben használ, mire használja elsősorban?

- ☐ Gőzöléshez, inhaláláshoz
- ☐ Gyulladások kezelésére
- ☐ Teaként
- ☐ Kozmetikumokban
- ☐ Olajként
- ☐ Egyéb...

Milyen betegségek előfordulása esetén szokta teaként használni?

- ☐ Torokgyulladás
- ☐ Gyomor, bél, epepanasz
- ☐ Görcsoldás
- ☐ Egyéb...

Ön milyen tapasztalatokat szerzett a kamillavirág használatával kapcsolatban?

Hosszú szöveges válasz

Ön milyen gyakorisággal használja a kamillavirágot?

- ☐ Naponta
- ☐ Hetente többször
- ☐ Hetente
- ☐ Havonta
- ☐ Félévente
- ☐ Évente
- ☐ Soha

...

Ön tudja-e, hogy az Alföldi kamillavirágzat hungarikum?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

3.sz melléklet: hungarikum gyűjtemény

Agrár- és élelmiszergazdaság / Agriculture and Food Industry

1. Pálinka / Pálinka
 2. Törkölypálinka / Grape marc pálinka
 3. Csabai kolbász és Csabai vastagkolbász / Csabai sausage and Csabai thick sausage
 4. Magyarországi Tokaji borvidéken előállított Tokaji aszú / Tokaji aszú produced in the Tokaj wine region of Hungary
 5. Hízott libából előállított termékek / Food products from fattened goose
 6. Gyulai kolbász és Gyulai pároskolbász / Gyulai sausage and Gyulai double sausage
 7. Szikvíz / Soda water
 8. Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény / Ground paprika from Kalocsa
 9. PICK téliszalámi / PICK wintersalami
 10. Magyar akác / Black locust (*Robinia pseudoacacia*)
 11. Magyar akácméz / Hungarian acacia honey
 12. HERZ Classic téliszalámi / HERZ Classic wintersalami
 13. Makói hagyma / Red onions from Makó
 14. Szegedi fűszerpaprika-őrlemény / Ground paprika from Szeged
 15. Magyar szürke szarvasmarha / Hungarian grey cattle
 16. UNICUM keserűlikőr / UNICUM herbal liqueur
 17. Debreceni páros kolbász / Debrecen double sausage
 18. Fröccs / Spritzer
 19. Alföldi kamillavirágzat / Alföld chamomile
 20. Kürtőskalács / Chimney cake
 21. Piros Arany és Erős Pista / Piros Arany (Red Gold) and Erős Pista
 22. TÖRLEY pezsgő / TÖRLEY Sparkling Wine
 23. Egri Bikavér / Egri Bikavér
 24. Magyar pásztor- és vadászkutyafajták / Hungarian shepherd and hound dogs
 25. Szőregi rózsató / Roses of Szőreg
 26. Szentesi paprika / Paprika from Szentes
- #### **Egészség és életmód / Health and Lifestyle**
27. Béres Csepp és Béres Csepp Extra / Béres drops and Béres drops extra
 28. ILCSI Szépítő Füvek natúrkozmetikai termékek / ILCSI Organic Skin Care Products

29. Magyar Védőnői Szolgálat, mint nemzetközileg is egyedülálló, tradicionális ellátási rendszer / Hungarian District Nursing Service as an internationally unique, traditional healthcare system

30. A Hévízi-tó és a tradicionális hévízi gyógyászat / Lake Hévíz and the traditional therapy in Hévíz

31. Kabay Jánosnak, az Alkaloida gyógyszergyár alapítójának életműve / Life-work of János Kabay, founder of the Alkaloida pharmaceutical factory

Épített környezet/ Built Environment

32. Torockó épített öröksége / Built environment of Torockó

Ipari és műszaki megoldások / Industrial and technological solutions

33. KÜRT adatmentés / KÜRT Data Recovery

34. Zsolnay porcelán és kerámia / Zsolnay porcelain and ceramics

35. Neumann János életműve az informatika és a számítógépek világában / Life-work of János Neumann in the area of information technology and computers

Kulturális örökség / Cultural Heritage

36. A táncház módszer mint a szellemi - kulturális örökség átörökítésének magyar modellje / The folk dance house method as the Hungarian model of perpetuation of cultural heritage

37. Mohácsi busójárás, maszkos télűző szokás modellje / “Mohácsi Busójárás” a masked end-of-winter tradition

38. Solymászat mint élő emberi örökség / Falconry as a living human heritage

39. A matyó népművészet – egy hagyományos közösség hímzéskultúrája / Matyó folk art – The embroidery culture of a traditional community

40. Budapest – a Duna-partok, a Budai Várnegyed és az Andrássy út / Budapest, including the banks of the Danube, the Buda Castle Quarter and Andrássy Avenue

41. Hollókő ófalú és környezete / Old village of Hollókő and its surroundings

42. Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete / Millenary Benedictine Abbey of Pannonhalma and its natural environment

43. Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszták / Hortobágy National Park – the Puszta

44. Pécs (Sopianae) ókeresztény temetője / Early Christian necropolis of Pécs (Sopianae)

45. Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj / Fertő / Neusiedlersee cultural landscape

46. A Tokaji történelmi borvidék kultúrtája / Tokaj historic wine region cultural landscape

47. Herendi porcelán / Herend porcelain

48. Magyar operett / Hungarian operetta

49. Kassai-féle lovasíjász módszer / The Kassai method of horseback archery

50. Halasi csipke / Halas lace
51. Kalocsai népművészet: írás, hímzés, pingálás / Kalocsa folk art – drawing, embroidery and wall painting
52. 100 Tagú Cigányzenekar - A zenekar világhírű művészi és hagyományőrző gyakorlata / Budapest Gypsy Symphony Orchestra – The worldrenowned artistic and tradition preserving practice of the orchestra
53. Gróf Széchenyi István szellemi hagyatéka / Count István Széchenyi's intellectual legacy
54. Klasszikus magyar nóta / Traditional Hungarian folk song
55. Zsolnay Kulturális Negyed / Zsolnay Cultural Quarter
56. Tárogató / Tárogató
57. Vizsolyi Biblia / The Vizsoly Bible
58. IX-XI. századi magyar íj / The Hungarian bow of the 9th-11th century
59. Magyar cimbalom / Hungarian dulcimer
60. Kodály-módszer / Kodály Concept
61. A magyar tanya / The Hungarian farmstead
62. A magyar huszár / Hungarian hussar
63. Magyar Pálos Rend / The Order of Saint Paul the First Hermit
64. Hollóházi porcelán / Hollóháza Porcelain
65. Csíksomlyói pünkösdi búcsú és kegyhely / Pentecost Pilgrimage and the shrine of Csíksomlyó
66. Magyar népmesék rajzfilmsorozat / Hungarian Folk Tales cartoon series
67. Máriapócs Nemzeti Kegyhely és a pócsi búcsúk / National Shrine and Pilgrimage of Máriapócs
68. Vallásszabadság törvénye (1568) / Act 1568 on Freedom of Religion
69. Karikás ostor / Karikás ostor ("Bullwhip")
70. Magyar cifraszűr / Hungarian Frieze Coat
71. Hagyományos fejfák a Kárpát-medencében / Traditional-archaic wooden grave posts in the Carpathian Basin
72. Felső-Tisza-vidéki beregi keresztzemes hímzés / Bereg cross-stitch embroidery in the Upper Tisza region
73. Füredi Anna-bál / Anna Ball in Balatonfüred
74. Höveji csipke / Lace from Hövej
75. A székelykapu/ The Székely gate

Sport / Sport

76. Puskás Ferenc világszerte ismert és elismert életműve / The worldknown and renowned life-work of Ferenc Puskás

77. Klasszikus magyar szablyavívás hagyománya / Classical Hungarian sabre fencing

78. Teqball mint sport / Teqball as a sport

Természeti környezet / Natural environment

79. Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai / Caves of Aggtelek karst and Slovak karst

80. Kaptárkövek és a bükkaljai kőkultúra / Hive-stones and the stone culture of Bükkalja

81. Tiszavirág és tiszavirágzás / Long-tailed Mayfly and its spectacular swarming

Turizmus és vendéglátás / Tourism and catering

82. Karcagi birkapörkölt / Karcag mutton stew

83. Gundel örökség - Gundel Károly gasztronómiai és vendéglátóipari öröksége és a Gundel Étterem / Gundel heritage – gastronomic and catering trade heritage of Károly Gundel and the Gundel Restaurant

84. Bajai halászlé / Fish soup from Baja

85. Tiszai halászlé / Fisherman's soup from the region of Tisza

86. Magyar gulyásleves / Hungarian goulash soup

87. Dobostorta / Dobos Cake

88. Pozsonyi kifli / Pressburger Kipferl

89. Lángos/Lángos („Fried Flatbread”)

4.sz. melléklet: ábrák jegyzéke

1. ábra Nemzeti Értékpiramis	5
2. ábra Hungarikum védjegy szimbóluma	6
3. ábra Hungarikum Bizottság szimbóluma	8
4. ábra Magyarországon a gyógy- és illóolajos növények termesztésére specializált jelentős területek	16
5. ábra Matricaria chamomilla-Orvosi székfű.....	18
6. ábra A kamilla előfordulási helyei az Alföldön	20
7. ábra A kamilla biológiai hatásai	23
8. ábra Kamillás teasütemény, mint gasztronómiai kuriózum	25
9. ábra Korosztály szerinti megoszlás	31
10. ábra Nemek megoszlása	32
11. ábra A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása	32
12. ábra A kamilla felhasználási céljainak megoszlása.....	33
13. ábra Teaként használat különböző betegségek esetén	34
14. ábra Gyógyszer helyett gyógynövény használata rézionként vizsgálva	35
15. ábra A kamillavirágzat jelenléte a háztartásban rézionként vizsgálva	36
16. ábra A kamilla gyakoriságának használata.....	37
17. ábra Szófelhő	38
18. ábra Hungarikum ismertsége.....	39
21. ábra Kamilla felvásárlás 2015-2020-ig	40
22. ábra Száraz állapotra átszámolt gyógynövények mennyisége 2015-2016	41
23. ábra Száraz állapotra átszámolt gyógynövények mennyisége 2016-2017	42
24. ábra Belföldi tovább feldolgozásra szánt virág értékesítés megoszlása 2016-2018....	43
25. ábra Gyógynövények (drog) felvásárlása, 2018-2019	43
26. ábra Gyógynövények (drog) felvásárlása 2019-2020	44
27. ábra Vadontermő gyógynövények beszerzése 2018-2020	45

7. Függelék

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Kristóf Laura	—
A Hallgató Neptun kódja:	G0BNZK	
A dolgozat címe:	Az Alföldi kamillavirágzat területi folyamatokra gyakorolt hatása	
A megjelenés éve:	2024	
A konzulens intézetének neve:	Vidékfejlesztési és Fenntartható Gazdasági Intézet	
A konzulens tanszékének a neve:	Vidék és Területfejlesztési Tanszék	

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

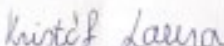
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: Gödöllő, 2024. év október hó 31. nap

Hallgató aláírása

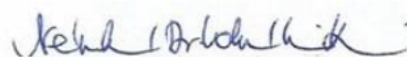
NYILATKOZAT

Kristóf Laura (név) (hallgató Neptun azonosítója: GOBNZK) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Gödöllő, 2024. év november hó 3. nap

belső konzulens

Dolgozat címe: Az Alföldi kamillavirágzat területi folyamatokra gyakorolt hatása

A dolgozatot készítő hallgató neve: Kristóf Laura

Vidékfejlesztési Agrármérnök Szak, alapképzés, nappali tagozat

Vidékfejlesztési és Fenntartható Gazdasági Intézet

Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Belső témavezető: Némédiné Dr. Kollár Kitti, egyetemi docens

A dolgozatomban bemutatom a gyógynövények, különösen az Alföldi kamilla gyógyászati, piaci és gasztronómiai jelentőségét, amely témaköröket szakirodalmi források és a kutatási munkám alapján dolgoztam fel. Részletesen bemutatom az Alföldi kamilla sajátos termőhelyét, amely az ország egyedülálló, sótartalmú talajjal és kontinentális éghajlattal rendelkező területein található. Ez a termőhelyi környezet különleges kémiai összetételt és jótékony hatásokat biztosít a kamilla számára, így a növény magas gyógyászati értékkel bír, és kiemelkedő jelentőségű a magyar gyógynövény-iparban.

Az Alföldi kamilla különlegességét kémiai összetétele adja a növény magas α -bisabolol-tartalma révén rendkívül hatásos a bőr- és nyálkahártya-irritációk kezelésében. Az Alföldi kamilla egyedisége tehát nemcsak termőhelyi adottságaiban rejlik, hanem a benne található hatóanyagok magas koncentrációjában is, amely a gyógyszeripar számára keresetté teszi. Az utóbbi években ez a növény a gasztronómiában is megjelent, így a kamillát nemcsak a hagyományos gyógyászatban, hanem új, kreatív formában is hasznosítják, például különféle ételek, italok, édességek és ízesítők alapanyagaként. Ez a modern szemlélet hozzájárul ahhoz, hogy a kamilla ismertebbé váljon, új közönséghez is elérjen, és hozzájáruljon a tradicionális értékek megőrzéséhez egy új kontextusban.

A kutatásom során primer és szekunder módszereket alkalmaztam annak érdekében, hogy minél átfogóbb képet kapjak a kamilla hazai felhasználásáról és gazdasági szerepéről. Primer kutatásként interjúkat készítettem különböző szakértőkkel, akik betekintést nyújtottak a kamilla termesztésének, gyűjtésének és feldolgozásának gyakorlati tapasztalataiba. Ezen kívül kérdőíves felmérést végeztem a kamilla fogyasztási szokásairól, amelyben elsősorban a kamilla használatának gyakoriságát, célját és elterjedtségét vizsgáltam. Az eredmények azt mutatták, hogy a kamilla széles körben alkalmazott gyógynövény a magyar háztartásokban, főként megfázás, emésztési zavarok és gyulladások enyhítésére használják rendszeresen. Szekunder kutatásom során a kamilla hazai beszerzési és felvásárlási lehetőségeit elemeztem, valamint az ipar számára termesztett és vadon gyűjtött gyógynövények piaci helyzetét vizsgáltam. Különös figyelmet fordítottam a termesztett kamilla szerepére, mivel az ellenőrzött, stabil alapanyag-

forrást biztosít, amely a nagyobb feldolgozó vállalatok számára vonzó lehetőség. Emellett azonban a vadon termő kamilla felvásárlása továbbra is jelentős, különösen a gyógyszeripari szektorban, ahol a vadon termő növények értéke a természetes környezetből származó tisztaságuk és magas hatóanyagtartalmuk miatt különösen fontos.

A kamilla egyaránt fontos szerepet tölt be a tradicionális és a modern gyógyászatban, a gasztronómiában és az egészségiparban is. Magyarország számára mind gazdasági, mind kulturális szempontból kiemelkedő jelentőséggel bír, különösen az Alföldi kamilla, amely egyedi kémiai tulajdonságai révén megkülönböztetett helyet foglal el a hazai és a nemzetközi piacon egyaránt. Fenntartása, fenntartható felhasználása és a piac stabilitása érdekében azonban további támogatásra van szükség, hogy hosszú távon megőrizhessük ezt az értékes gyógynövényt és az abból származó termékek versenyképességét.